PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto IX. - Štev. 205 (2515) | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. | TRST, sobota 29. avgusta 1953 | Cena 20 lir

Beneški pozdrav taboru na Okroglici

Vsi tisti beneški Slovenci, ki so se borili z ramo ob rami z ostalimi slovenskimi partizani v enotah slavnega IX. korpusa, katerega brigade so operirale tudi v Beneški Sloveniji, so po radiu slišali ali iz časopisov izvedeli, da bo ob desetletnici ustanovitve prvih primorskih brigad 5. in 6. septembra velik partizanski tabor na Okroglici pri Vogrskem v svobodni Sloveniji.

Na tem velikanskem partizanskem taboru se bodo zbrali še enkrat vsi tisti borci, ki so se borili pred desetimi leti z orožjem v rokah za življenje in smrt proti nacifašističnemu okupatorju in rimskemu nenasitnemu imperializmu, ki je hotel z «osem milijonov bajonetov» podjarmiti miroljubne narode.

Na tem taboru se bodo zbrali vsi preživeli partizani brigad IX. korpusa od Jadranskega morja do visokega Triglava. Nam, beneškim Slovencem, pa je zelo žal, da se ne bomo mogli še enkrat srečati, se rokovati in pogovarjati s tistimi tovariši, s katerimi smo se skupaj borili za iste ideale, za isto stvar. Ker nam italijanske oblasti nočejo dati potnih listov, nam je onemogočeno srečanje s tistimi borci, s katerimi smo pred devetimi leti skupaj preživljali slavne in težke dneve.

Ko smo se borili beneški Slovenci v enotah IX. korpusa, smo bili enakopravni z jugoslovanskimi partizani. Jedli in pili smo enako in borili smo se enako. Naše puške so streljale kakor njihove — in vendar, kakšna razlika je danes med nami in njimi! Oni so si izvojevali svobodo in enakopravnost in gradijo socializem. Nad nas se je zgrnilo večje zatiranje kot prej. Živimo v neenakopravnosti z našimi sodržavljani in v Italiji dviga glavo zopet tisti fašizem, katerega so tudi puške borcev IX. korpusa pomagale razbiti.

Partizani, ki smo se z njimi borili, živijo v svobodi, so spoštovani od oblasti in od ljudstva kot najslavnejši borci in domoljubi, kar jih pozna slovenska zgodovina. Vlada in ljudske oblasti jim omogočajo, da se lahko zbirajo in prikazujejo mlademu rodu narodnoosvobodilno borbo kot sveto in pravično borbo. Na partizanskem taboru na Okroglici se bo zbralo več sto tisoč ljudi. Praznovali bodo desetletnico ustanovitve prvih primorskih brigad, ki so toliko pripomogle in žrtvovale za svobodo in za največjo zmago slovenskega naroda.

Nam pa se dogaja nasprotno. Naše partizane, ki so se borili skupaj s tistimi, ki bodo 5. in 6. septembra praznovali na Okroglici svoj veliki praznik italijanske oblasti, preganjajo in zapirajo.

Borcem slavne Beneške čete pripravljajo proces pod obtožbo, da so izdali domovino, ker so se borili v tujih enotah. Italijanske oblasti prikazujejo našemu ljudstvu narodnoosvobodilno borbo kot umazano borbo.

Čudno, zares čudno je, da obstaja takšna razlika in prepad med partizani, ki so se borili enako v IX. korpusu za iste ideale in za isto stvar. Na eni strani tega prepada je svoboda in enakopravnost, na drugi strani pa zatiranje, preganjanje in krivica.

Beneški bivši partizani IX. korpusa se vprašujejo, ali bodo njihovi tovariši občutili njihovo neprisotnost 5. in 6. septembra na Okroglici. Mislimo, da jo bodo občutili, ko bodo videli med seboj partizanov iz Beneške Slovenije, s katerimi so bili vedno skupaj v najhujših dneh narodnoosvobodilne borbe. Mislimo, da se bodo kaj pogovarjali tudi o nas in o usodi, ki nas je zadela. Če ne drugega, v srcih bi morali misliti to: «Poglejmo! Danes mi živimo sadove borbe in svobodo. Beneški Slovenci pa, ki so se z nami borili za isto stvar, so po zaporih, zatirani in preganjani!» Prepričani smo, da tisti borci, s katerimi so se skupaj borili, niso pozabili in ne bodo pozabili na nas. Tudi mi nismo in ne bomo pozabili na enote IX. korpusa, saj so bile prve, ki so nam po osemdesetih letih zatiranja prinesle zarjo svobode, žal, da le za malo časa! Torej je zasluga partizanov prav tega slavnega korpusa, da se naše ljudstvo danes prebuja.

Vsi tovariši in tovarišice, ki ste se borili v Beneški Sloveniji in z beneškimi Slovenci, ne mislite, če nas ne boste videli na Okroglici, da nismo več z vami in da smo se umaknili iz borbe. Če nam italijanske oblasti nočejo dati potnih listov, da bi se srečali z vami v svobodni Sloveniji, nam s tem ne bodo uničili našega mišljenja. Mi bomo nadaljevali tisto borbo, ki nam je bila začrtana pred desetimi leti, dokler ne bomo dosegli, kar ste dosegli vi.

Ko se boste zbrali na partizanskem taboru na Okroglici, pokažite in povejte vsemu svetu, da je slovenski narod vedno pripravljen združiti se v miru in delu, pa tudi v borbi, če je potrebno.

IZIDOR PREDAN

POROČILO „JUGOPRESSA" O JUGOSLOVANSKEM STALIŠČU DO TRSTA

ZARADI NEKONSTRUKTIVNE POLITIKE RIMA je FLRJ prisiljena resno proučiti svoje stališče

Zadnji Pellov govor so v Beogradu sprejeli kot dokaz, da pomirjevalno stališče FLRJ ne vodi k rešitvi tržaškega vprašanja - V jugoslovanskih gospodarskih krogih menijo, da so kljub slabim izkušnjam pogoji za gospodarsko sodelovanje s Trstom zelo ugodni

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 28. — *Beograjska agencija «Jugopress» je nocoj objavila naslednjo vest: «Po informacijah «Jugopressa» so zadnji govor novega italijanskega vladnega predsednika Pelle sprejeli v političnih krogih v Beogradu kot dokaz, da pomirjevalno in popuščajoče stališče Jugoslavije glede na nekonstruktivno stališče Rima ne vodi k rešitvi tržaškega vprašanja. Tržaški problem, poudarjajo ti krogi, je nastal kot rezultat ekspanzionističnih teženj Italije in popuščanja tem težnjam s strani velesil, ki so pokazale pripravljenost žrtvovati življenjske interese Jugoslavije v tem vprašanju. Novi dokaz nespremenjenega negativnega stališča Italije do rešitve tržaškega vprašanja, izražen v govoru predsednika italijanske vlade, je dokončno prepričal mnoge osebnosti v Beogradu, da je potrebno stališče Jugoslavije do tržaškega vprašanja ponovno resno proučiti. Splošno mišljenje je, da bo ta proučitev dala tak rezultat, ki se vsiljuje glede na okolnosti, ustvarjene v tržaškem vprašanju, kakor tudi glede na okolnosti, ki so nastale s procesom hladne aneksije Trsta s strani Italije».*

Po izdajanju uvoznih dovoljenj za jugoslovansko blago, ki je bilo prodano na tržaškem velesejmu, menijo v Beogradu, da bi bila normalizacija trgovinskih odnosov med Jugoslavijo in Trstom koristna za obe strani. Toda pri jugoslovanskih izvoznih podjetjih se opaža neko nezaupanje, ko gre za dejansko povečanje blagovne zamenjave s Trstom, zaradi dosedanjih zaprek in ukrepov ZVU, ki so imeli namen, na umeten način preprečevati razvoj gospodarskih odnosov.

Kljub dosedanjim slabim izkušnjam pa menijo v krogih jugoslovanskih izvoznih podjetij, da so pogoji za gospodarsko sodelovanje s Trstom zelo ugodni. Strokovnjaki poudarjajo, da jugoslovanska podjetja s svojim izvozom v Trst lahko ustvarijo sredstva za nakup blaga na tem tržišču in zajamčijo potrebna devizna sredstva za vzpostavitev gospodarskega sodelovanja s tržaško industrijo na širši osnovi.. Razen tega bi tržaško pristanišče lahko služilo za prekooceanski promet.

Prav tako menijo, da bi blagovna zamenjava med Jugoslavijo in cono A lahko dosegla milijardno vrednost. V Beogradu poudarjajo, da je sklep ZVU o izdajanju uvoznih dovoljenj za jugoslovansko blago zakasnel ukrep, ki še vedno ne rešuje v popolnosti vprašanja gospodarskega sodelovanja.

V izjavi «Borbi» in «Politiki» poudarja vodja egiptovske vojaške delegacije, ki je prispela danes v Valjevo, da je egiptovska vojaška delegacija na svoji poti po Jugoslaviji videla zdravo in disciplinirano armado in srečno ljudstvo, ki se bavi z izgraditvijo dežele. Razlog našega obiska je krepitev prijateljskih odnosov med našima državama in našima narodoma, je poudaril vodja delegacije kontraadmiral Ezat.

Jugopress javlja, da se madžarsko-jugoslovanski razgovori o rešitvi obmejnih incidentov ugodno razvijajo. V času razgovorov ni prišlo do nobenih bistvenih nesoglasij, tako da so se sporazumeli že o vseh osnovnih vprašanjih.

V avgustu je prišlo v reško luko osem velikih prekooceanskih ladij ZDA, ki so pripeljale 44 tisoč ton pšenice. V prihodnjem mesecu bosta prišli še dve ladji s 5.000 tonami žitaric.

V Splitu bo od 8. do 11. septembra jugoslovansko-avstrijska železniška konferenca, na kateri bodo izdelali tarifo za prevoz blaga med Jugoslavijo in Avstrijo.

POPLAH V RIMU

(Od našega dopisnika)

RIM, 28. — V Rim je prišla vest o poročilu Jugopressa o možni reviziji jugoslovanskega stališča do Trsta sicer precej pozno zvečer, vendar pa je v nekaj minutah povzročila hudo razburjenje in poplah. Značilno je, da je uradna verzija takoj pripisala Jugoslaviji namen, da priključi cono B, čeprav poročilo Jugopressa o tem ne govori. V tej takojšnji reakciji vidijo tuji politični opazovalci v Rimu željo italijanske vlade, da nekako sugerira Jugoslaviji in svetovnemu javnemu mnenju stvar, ki jo je bila Italija pripravljena sprejeti že med londonsko konferenco, ki pa jo je Jugoslavija odklonila, ker je vozel tržaškega vprašanja v Trstu. Skratka, zdi se, da se v Rimu bojijo za svoje pozicije v Trstu.

Palača Chigi je danes zvečer objavila naslednje uradno poročilo: «Doslej palača Chigi ni sprejela nobene vesti, ki bi potrjevala neko agencijsko poročilo iz Beograda o namenih jugoslovanske vlade, da izvede priključitev cone B. Če bi Jugoslavija dejansko izvedla podobno neodgovorno in nepremišljeno dejanje, bi bila italijanska reakcija nedvomno takšna, kot bi jo zahtevala vest našega ljudstva (quale la coscienza del nostro popolo la esigerebbe). Predsednik vlade in zunanji minister, ki osebno sledi razvoju vprašanja, je že navezal stike z najbolj neposredno prizadetimi zavezniškimi vladami».

Slo je torej zelo hitro. V političnih krogih sodijo le, da pri teh «stikih» ne gre samo za cono B. Na splošno pa vidijo v hitri, precej razburjeni in poleg tega na hipotezi osnovani italijanski reakciji nov znak za šibkost stališča italijanske diplomacije.

A. P.

WASHINGTON, 28. — Desettisoč telefonistov iz Washingtona in Zahodne Virginije se je pridružilo 53.000 tovarišem, ki že teden dni stavkajo v sedmih drugih državah ZDA. Pogajanja za rešitev mezdnega spora se nadaljujejo.

Italijani iščejo delo v Jugoslaviji

LJUBLJANA, 28. — V zadnjih treh mesecih je na področju goriškega okraja zbežalo iz Italije v Jugoslavijo 36 italijanskih državljanov. Begunci, med katerimi so nekateri tudi iz Sicilije, izjavljajo, da jih je k begu prisilila brezposelnost in ker niso mogli najti nobenega izhoda iz obupnega gospodarskega položaja.

Vojaški razgovori v Washingtonu končani

WASHINGTON, 28. — Razgovori med jugoslovansko vojaško delegacijo in ameriškimi, angleškimi in francoskimi vojaškimi izvedenci, ki so se pričeli v ponedeljek, so se danes popoldne končali. Jugoslovanska vojaška delegacija bo prihodnji teden obiskala nekaj ameriških vojaških oporišč, kjer si bo ogledala metode vežbanja in delovanje nekaterih novih vrst orožja.

Zahedi napoveduje pogajanja z Anglijo

KAIRO, 28. — Egiptovski list «Al Misri» piše, da je novi iranski vladni predsednik general Zahedi izjavil, da bo začel pogajanja z Veliko Britanijo o petroleju v drugi polovici septembra in da se bodo ta pogajanja vodila na podlagi zakona o nacionalizaciji, ki sta ga odobrila parlament in šah.

Dopisnik omenjenega lista je govoril tudi z verskim voditeljem Kašanijem, katerega je vprašal, ali je mnenja, da bo Zahedi lahko rešil vprašanje petroleja na način, da bo sprejemljiv za Kašanija in za iransko ljudstvo. Kašani je odgovoril: «Ne verjamem, da bo Zahedi ravnal, kar se petroleja tiče, v nasprotju z željami našega ljudstva. Na vsak način se politika Razmare ne bi mogla več vsiliti Iranu, in vsakdo, ki bi skušal voditi tako politiko, bi ga verjetno doletela ista usoda kakor Razmaro». (Znano je, da je bil vladni predsednik Razmara, ki je vodil izrazito britansko politiko, umorjen).

Zahedijeve izjave so presenetile britanske politične kroge, ker ni še nobenega načrta za obnovitev razgovorov z Iranom. Tudi Zahedijevi razgovori z ameriškim poslanikom Hendersonom so se nanašali na ameriško pomoč Iranu. V Londonu izjavljajo, da bi moral biti prvi korak k novim razgovorom obnovitev diplomatskih odnosov.

5. IN 6. SEPTEMBRA

na Okroglici

PARTIZANSKI TABOR

v proslavo desete obletnice primorskih brigad in IX. korpusa ter osvoboditve Primorske

Priprave za Okroglico po vsej Sloveniji

LJUBLJANA, 28. — Pripravljalni odbor za proslavo obletnice primorskih brigad in osvoboditve Primorske je danes poslal pismo vsem okrajnim in mestnim odborom Zveze borcev v Sloveniji. V pismu jih seznanja s sporedom proslave in jih obvešča, da je vsakemu udeležencu odobren 75-odstoten popust na železnici ter da naj si organizacije na najbližjih železniških postajah naroče posebne vlake, kar je že domenjeno z vodstvom železnic.

Vsi tisti pa, ki bodo šli z motornimi vozili, morajo biti na Okroglici do 8. ure zjutraj 6. septembra. Ker bo proslavi verjetno prisostvovalo nad 200.000 ljudi, ne bo mogoče vsem preskrbeti prenočišča.

Za matere z otroki bo urejeno posebno taborišče s šotori. Za otroke bo urejena posebna kuhinja. Ker je lega Okroglice zelo pripravna in ni mraza, za prenočevanje na prostem ne bo posebnih težav. Poleg tega pa bodo razni zabavni in kulturni sporedi ter kinopredstave med 5. in 6. septembrom trajale skoraj vso noč.

14.000 gledalcev na mitingih igralske skupine IX. korpusa

LJUBLJANA, 28. — *Bivša igralska skupina IX. korpusa, ki križari po Primorskem in s svojimi nastopi poziva primorsko ljudstvo na Okroglico, se je na poti iz Trente v Brda ustavila najprej v Kobaridu in s svojim nastopom navdušila nad tisoč gledalcev. Iz Kobarida je skupina nadaljevala pot v Volče, Kanal in Plave, kjer je imela leteče mitinge.*

Zvečer pa so skupino prvič po devetih letih sprejeli Brici. V Kojskem se je na večernem mitingu zbralo blizu tisoč Bricev, ki so prihiteli iz vseh bližnjih vasi. Obljubili so, da se bodo Brda polnoštevilno udeležila dneva vstaje primorskega ljudstva 5. in 6. septembra na Okroglici.

Včeraj je igralska skupina priredila še dva mitinga v Brdih in to v Višnjeviku in Dobrovem, nato pa odpotovala v Solkan, kjer je zvečer imela pred nabito polno dvorano svoj celovečerni program.

Igralska skupina je došlej prepotovala s svojim okrašenim avtobusom nad tisoč kilometrov in priredila v enajstih dneh 30 mitingov, katerim je prisostvovalo okrog 14 tisoč ljudi.

V ponedeljek pa bo Slovensko ljudsko gledališče iz Kopra šlo na turnejo po Slovenskem Primorju. Z Borovo «Težko uro» bodo gostovali v Herpeljah, Ilirski Bistrici, Divači, Dutovljah in v Novi Gorici.

Člani gledališča so prvič uprizorili Borovo dramo «Težka ura» pretekli teden v Kopru na čast desete obletnice ustanovitve primorskih partizanskih brigad. V koprskem okraju bodo pred odhodom na turnejo priredili skupno pet predstav.

ZAKLJUČEK IZREDNEGA ZASEDANJA GLAVNE SKUPŠČINE OZN

INDIJA UMAKNILA KANDIDATURO za udeležbo na politični konferenci

Novozelandski delegat obžaluje odsotnost Indije tudi v imenu ostalih predlagateljev - Glavna skupščina potrdila ostale sklepe političnega odbora - Komentarji tiska - 15. sept. začetek osmega rednega zasedanja

NEW YORK, 28. — Indijski delegat Krišna Menon je danes na seji glavne skupščine izjavil, da Indija umakne svojo kandidaturo za udeležbo na politični konferenci na Koreji in je zahtevali, naj se o zadevni resoluciji zaradi tega ne glasuje.

Resolucijo, ki vsebuje vabilo Indiji, so predložile Velika Britanija, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija. Kakor je znano, je za to resolucijo v političnem odboru glasovalo 27 držav, proti pa 21, dočim se jih je 11 vzdržalo, v glavni skupščini pa je potrebna dvotretjinska večina.

Menon je izjavil, da se na Indijo ni izvajal noben pritisk s strani Velike Britanije ali katere koli druge države. «Zavezniška resolucija, ki jo je predložilo 15 držav, ki imajo čete na Koreji — je nadaljeval Krišna Menon — prav tako omogoča, da se dosežejo zaželeni rezultati, če je pri vseh dobra volja in če se ne opusti nobena priložnost za sporazum. To ni trenutek, da bi se spuščali v nasprotja».

Ameriški delegat Cabot Lodge je označil indijsko ravnanje za «velikodušno in navdihnjeno po politični modrosti». «Ta volja do enotnosti in sodelovanja — je dodal — prihaja od človeka, ki ga imamo za velikega predstavnika velikega poglavarja velike države. Duh, ki navdihuje njegovo ravnanje, nam daje zaupanje v prihodnost. Naše stališče v tem vprašanju ni bilo naperjeno proti Indiji kot taki, nasprotno sodimo, da bo morala Indija pri vsakršnem bodočem razpravljanju ali konferenci o vprašanjih Daljnega vzhoda imeti osrednjo in ustvarjalno vlogo».

Novozelandski delegat Munro, eden od predlagateljev resolucije z vabilom Indiji, je tudi v imenu ostalih predlagateljev izjavil, da spričo izjav indijskega delegata poziva predsednika skupščine, naj ne da resolucije na glasovanje. «Indija ni zahtevala udeležbe na konferenci — je pripomnil — toda če bi bila navzoča, bi lahko nudila dragocen prispevek k njenemu uspehu. Želeli smo, da bi Indija mogla reči svojo besedo na konferenci, in zelo nam je žal, da tega ne more napraviti». Novozelandska zahteva je bila sprejeta in o resoluciji se ni glasovalo.

Še pred začetkom seje je imel Krišna Menon živahen razgovor z Višinskim. Pozneje je govoril tudi z ameriškim in z avstralskim delegatom. Že v začetku seje je predsednik skupščine Pearson sporočil, da želi indijski delegat podati glede resolucije, ki vsebuje vabilo Indiji, izjavo, ki «bo lahko učinkovala na glasovanje».

Še pred izjavo indijskega delegata je sovjetski delegat Višinski zahteval, naj bi se znova začelo razpravljanje, ki se je zaključilo včeraj v političnem odboru. Njegov predlog pa je bil zavrnjen s 36 glasovi proti 11 in 12 vzdržanimi.

Skupščina je nato zavrnila sovjetsko resolucijo, ki predlaga politično konferenco z udeležbo 15 držav. Za tem je skupščina potrdila še ostale resolucije, katere je že včeraj sprejel politični odbor.

Glavni tajnik Hammarskjoeld je skupščini sporočil, da bodo stroški za politično konferenco znašali od 250.000 do 550.000 dolarjev; to bo odvisno od kraja, kjer bo konferenca sklicana. Tajnik je tudi pripomnil, da bodo stroški najmanjši, če bo konferenca v Ženevi.

Skupščina je poverila glavnemu tajniku nalogo, naj pripravi vse potrebno za konferenco, ki se bo morala začeti najpozneje 28. oktobra.

Na popoldanski seji so razpravljali o načrtu resolucije, s katero se počasti spomin vojakov, ki so padli na Koreji in se izreka priznanje četam, ki so se tam borile.

Resolucija je bila sprejeta s 53 glasovi. Proti je glasovalo samo pet držav sovjetskega bloka. Višinski je ostro nastopil proti tej resoluciji in je zatrjeval, da je bila Severna Koreja žrtev napada in da so «kitajski prostovoljci» prišli na pomoč «žrtvi napada».

Ob zaključku razpravljanja je predsednik Pearson poudaril, da bodo morali vsi sodelovati, zato da bo politična konferenca o Koreji imela uspeh. Izredno zasedanje je bilo s tem zaključeno. Osmo redno zasedanje se bo začelo 15. septembra.

Ameriški list «Washington Post» označuje včerajšnje glasovanje v političnem odboru «ameriško Pirovo zmago». Pregled glasov namreč kaže, da čeprav ni Indija dobila potrebnih dveh tretjin glasov, «je prevladovalo čustvo nasprotno ameriški tezi», «čeprav je slabo preračunana, intervencija Višinskega prispevala k zmanjšanju nasprotovanja ameriškemu ravnanju».

Londonski liberalni list «Manchester Guardian» in konservativni list «Daily Telegraph» obžalujeta, ker Indija ni bila vključena med države udeleženke konference. Liberalni list piše: «To je žalosten rezultat, čeprav ne porazen. Ni porazen, ker ni dokončen, ker Združeni narodi niso še razpravljali o bistvenem vprašanju, ki je v tem, da se ve, kaj mora skušati doseči politična konferenca».

Beograjska «Borba» ugotavlja, da je delegacija ZDA na izrednem zasedanju spremenila svoje stališče. Medtem ko so ZDA med vojno vedno trdile, da se Združeni narodi borijo proti napadalcu, zastopajo sedaj stališče, da so borbo vodile samo ZDA in petnajst drugih držav, to je, potrjujejo trditve sovjetske propagande, da je bila korejska vojna dejansko vojna ZDA in drugih kapitalističnih držav proti Koreji. Ali ZDA s spremenjenim stališčem in s svojim negativnim stališčem glede udeležbe Indije na politični konferenci ne gredo na roko sovjetski propagandi in ne ravnajo tako, kot želi Sovjetska zveza? se sprašuje «Borba».

V Panmunjomu je imela danes vojaška komisija za premirje sestanek, na katerem so govorili o prevozu na nevtralno področje indijskih čet, ki bodo nadzorovale ujetnike, ki odklanjajo povratek domov. Predstavnik združenega poveljstva je izjavil, da so zavezniki pripravljeni prepeljati te čete s helikopterji z ladij naravnost na nevtralno področje, ker se južnokorejska vlada upira izkrcanju teh čet na njenem ozemlju. Izmenjava vojnih ujetnikov se medtem redno nadaljuje.

General Clark je danes sporočil, da je ukinjeno obrambno področje v korejskih vodah. Vzpostavitev svobodne plovbe na tem področju zadeva zlasti japonske ribiške ladje.

Nemiri v Nyassi

JOHANNESBURG, 28. — Po poročilih južnoafriškega radia se nemiri in kampanja pasivnega odpora, ki traja že nekaj dni v nekaterih področjih dežele Nyassa, razširjajo na vse ozemlje dežele. Iz Rodezije in Tanganike so poslali policijska ojačenja.

Poročajo o številnih stavkah železniških uslužbencev. Večcest je bilo prekinjenih za promet z drevesi in skalami. Poleg tega je bilo prekinjenih več telefonskih in brzojavnih linij, tako da se je težko ustvariti jasno sliko o položaju v deželi.

Nemiri so v zvezi z načrti za federacijo osrednje Afrike, po kateri bi bila dežela Nyassa priključena obema Rodezijama.

Danes popoldne je prišlo do hujših nemirov v pokrajini Čolo, kjer je med domačim prebivalstvom veliko razburjenje. Več tisoč domačinov, oboroženih s kopji in bojnimi sekirami, je demonstriralo pred sodiščem, kjer so sodili nekega mladoletnika, ki je bil prejšnji teden aretiran pod obsodbo, da se ni pokoril oblastem. V Čolo so prišli motorizirani oddelki vojske in policije.

RIM, 28. — Danes je tudi italijanska vlada sporočila sovjetskemu veleposlaništvu v ZSSR, da bo ukinila nekatere omejitve za gibanje sovjetskih diplomatov v Italiji. Podobne ukrepe so že včeraj podvzele nekatere zahodne države.

Volilna kampanja v Nemčiji

Socialni demokrati predlagajo Adenauerju skupno zunanjo politiko, zahtevajo pa opustitev načrtov za evropsko obrambno skupnost - Ollenhauerjevo in Adenauerjevo volilno potovanje po severni Nemčiji, kjer je izid volitev najbolj negotov

BONN, 28. — Volilna kampanja v Nemčiji se približuje koncu in postaja vse bolj živahna. Adenauer in Ollenhauer dva glavna kandidata na volitvah, ki bodo 6. septembra, sta prispela danes v severno Nemčijo, kjer je izid najbolj negotov. Kancler Adenauer potuje po ameriški šegi s posebnim vlakom s stalnim spremstvom 40 novinarjev in bo v štirih dneh obiskal Kiel, Hambur, Bremen in Hannover. Ollenhauer sledi s svojim avtomobilom dan za kanclerjem.

Ollenhauer je že napravil dolgo volilno potovanje na Bavarskem, Wuertenbergu, Badenu in Palatinatu, danes pa je prišel v Dortmund in Duesseldorf.

Socialdemokratska poslanca Willi Eichler, ki je tudi član vodstva stranke, in Fritz Erler sta imela danes tiskovno konferenco, na kateri sta prikazala zunanjepolitične pogledе svoje stranke. Oba sta med drugim pozvala kanclerja Adenauerja k skupni zunanji politiki obeh glavnih nemških strank, kot pogoj pa sta postavila opustitev načrta evropske obrambne skupnosti.

Eichler je o tem dejal, da je «zgrešeno že v naprej računati z neuspehom štiristranske konference, kajti vsak načrt za ta primer pomeni že verjetnost za neuspeh štiristranskih pogajanj».

Erler je poudaril, da ni važen vrstni red, po katerem bodo na konferenci štirih razpravljali o raznih vprašanjih, temveč vrstni red uresničevanja sklepov te konference. Na prvem mestu bi morale biti svobodne volitve, nato pa ustanovitev enotne vlade za vso Nemčijo.

Erler je nato dejal, da bi «ta vlada lahko prevzela obveznost, ob privolitvi vseh štirih velesil, da se ne bo pridružila nobenemu vojaškemu bloku. Varnost združene Nemčije bi morala biti zajamčena z njenim sprejemom med Združene narode, torej z uresničenjem splošnega varnostnega sistema v okviru OZN».

Eichler pa je o tem poudaril: «Ko bo varnost Nemčije zajamčena v okviru Združenih narodov, potem bo vsaka država vedela, da bi kršitev nemških meja pomenila tretjo svetovno vojno. Na drugi strani evropska obrambna skupnost ne more zajamčiti nemške varnosti».

Na vprašanje novinarjev, ali bi morala biti združena Nemčija oborožena ali ne, je Eichler odgovoril, da «pogajanj ne bi smeli preobložiti s temi vprašanji, ki bi jih lahko prepustili Združenim narodom». Dodal pa je, da «v Nemčiji ne bi smelo priti do «druge Prage» in da mora imeti vsaka svobodna vlada možnost da se brani; zaradi tega nemški socialni demokrati nočejo absolutne in večne odpovedi nemški oborožitvi».

V Parizu pa je «državni odbor za obrambo enotnosti Francije in francoske zveze, ki je bil ustanovljen lani kot opozicija proti pogodbi o evropski vojski in ki združuje 200 poslancev in senatorjev, poslal številnim ameriškim senatorjem in poslancem prepis spomenice, ki prikazuje razloge, zaradi katerega člani odbora zavračajo pogodbo o evropski obrambni skupnosti. Med drugim se spomenica vprašuje, ali obstoja najmanjše jamstvo, da ne bi Nemčija ponovno podpisala zavezniške pogodbe z ZSSR, in pravi nato, da «najboljše sredstvo za utrditev miru ni oborožitev dežele, ki je v petindvajsetih letih dvakrat sprožila svetovno vojno».

SPOPADI V FRANCIJI med policijo in stavkajočimi

PARIZ, 28. — Danes je več tisoč železničarjev v Rouenu priredilo zborovanje, na katerem so govorniki poudarili zahteve železničarjev. Sklenili so nadaljevati stavko iz protesta, ker je železniška uprava kaznovala tri železničarje, ki so bili mobilizirani in ki se pozivu niso odzvali, z začasno odstavitvijo z dela. Po mestu je ves dan krožila policija na oklepnih avtomobilih in tankih.

Za včeraj je v Rouenu demonstriralo več tisoč železničarjev, kovinarjev in zidarjev. Večje demonstracije so bile včeraj tudi v Angersu, kjer so se stavkajoči rudarji in kovinarji spopadli s policijo. Ranjenih je bilo več demonstrantov in trije policijski agenti.

Danes je v Angersu mirno.

Do hudih neredov je danes prišlo v Chaumontu v Vzhodni Franciji. Pri spopadu s policijo je bilo ranjenih 17 stavkajočih alžirskih delavcev.

Delavci, ki so zaposleni pri nekem podjetju za čistočo, so hoteli preprečiti, da bi lokomotiva odpeljala vagone, v katerih so nameščeni, ker zahtevajo zvišanje mezd in posebno odškodnino za potovanja. Več delavcev je bilo aretiranih.

Tu pa tam se stavke v manjšem obsegu še nadaljujejo, zlasti v privatni industriji. Sodišča so sklenila odložiti za nedoločen čas razprave proti stavkajočim, ki jih je vlada ovadila, ker se niso odzvali mobilizacijskemu pozivu.

Kar se tiče Maroka, javljajo, da so bili pozvani v Pariz na posvetovanje najvišji francoski predstavniki v Maroku in Tuniziji. Generalni rezident v Tuniziji De Hautecloque je že v Parizu, pozvana pa sta bila tudi generalni rezident v Maroku Guillaume in guverner v Alžiru Roger Leonard. Sodijo, da bo v Tuniziji imenovan nov rezident.

Pakistanska spomenica o kašmirskem vprašanju

KARAČI, 28. — Pakistanska vlada je poslala, kot zatrjujejo v dobro obveščenih krogih, v Novi Delhi spomenico o kašmirskem vprašanju. V spomenici pravi kašmirska vlada: 1. da bi morala priporočila Varnostnega sveta biti osnova za indijsko-pakistanska pogajanja o Kašmirju; 2. da je imenovanje ameriškega admirala Chesterja Nimitza kot nadzornika OZN za plebiscit še vedno veljavno in da ni nobenega razloga, da bi namesto njega imenovali predstavnika neke države iz jugovzhodne Azije; 3. da bi morali mohamedanci, ki so doma iz Kašmirja in Jammuja in ki so se izselili v Pakistan po letu 1946, imeti volilno pravico; 4. da bi morale biti priprave in izvedba plebiscita pod nadzorstvom OZN.

OB NENADNI RAZDRAŽLJIVOSTI ZARADI „MEDNARODNE POLITIKE"

Starostna oslabelost iredentizma

III.

V začetku nekje smo omenili Vittoria Vidalija. Tudi s to omembo bi lahko bila stvar opravljena, vendar pa bo zanimivo ugotoviti, kako gre pojačeno, skoraj bi rekli kampanjsko proiredentistično pisanje v Unità, Lavoratore ali Delu (n. pr. očitki Pelli in tržaškim demokristjanom, da ne store ničesar za «rešitev» cone B, lažniva kampanja o «raznarodovanju» v coni B, obtožbe proti indipendentističnim mladincem, da «razrodujejo» Italijane v coni A, napadi na Jugoslavijo zaradi njenega pravilnega načelnega stališča da je STO del jugoslovanskega narodnega ozemlja, kar je tudi popolnoma v skladu z marksističnimi načeli o nacionalnem vprašanju, itd itd. — vse stare stvari sicer, toda v pojačeni obliki in pogostosti) vzporedno s kampanjo za začasno upravo OZN in združitev obeh con brez vsakih garancij, da potem vse skupaj ne bo šlo v Italijo, nasprotno, z vso gotovostjo, da bi se to res zgodilo in da prav to želita tako Vidali kot tudi Scoccimarro, ki je za to inteligentnejšo iredentistično tezo skušal pridobiti italijanski senat.

Skoraj bi rekli da je ta povečana skrb italijanskega kominformovskega vodstva in njegove tržaške podružnice za aneksionistično rešitev tržaškega vprašanja (sicer po ovinkih speljano, da zadosti dvema zahtevama; formalni zunanjepolitični liniji ZSSR in protiiredentističnemu razpoloženju tržaškega proletariata) plod spoznanja koliko je iredentistična politika izgubila s sovjetskim porazom v hladni vojni, in želje, priskočiti ji v tej krizi na pomoč. Dejansko je De Gasperijeva zunanja (kot notranja) politika živela od mednarodne napetosti in hladne vojne, ki je nudila obilo možnosti za izsiljevanje in ribarjenje v kalnem. Poleg tega je bil strahoviti sovjetski pritisk na Jugoslavijo najboljši rimski zaveznik, saj je vezal dobršen del jugoslovanske diplomatske aktivnosti in je nekaj časa pred Jugoslavijo postavljal celo vprašanje, ali se bo sploh lahko ohranila kot samostojna država — stvar, ki je kanila šakalski naravi rimskega imperializma kot ocvirek na žgance. Zdaj Moskva ni doživela poraza samo v hladni vojni v svetovnem merilu, temveč morda še v večji meri v tisti, ki jo je vsilila Jugoslaviji, ki je izšla iz te nadčloveške borbe zmagovalka.

Na drugi strani je popuščanje mednarodne napetosti sprožilo številna notranja protislovja v Italiji, ki jih je De Gasperi dolgo držal v šahu. Posledica: očitno povečanje poprej mnogokdaj latentnih družbenih trenj in njihovih političnih odrazov ter notranja oslabitev italijanske vlade. Po dveh mesecih vladne krize je bilo mogoče najti izhod samo z začasno formulo.

Toda kriza iredentizma ni samo v tem morda le začasnem pojavu. Ta je le pospešil razpadanje nečesa, kar se je po svojem mestu v zgodovinskem razvoju preživelo.

Zato tudi ne drži zgodba o onem «Jamais» v francoskem parlamentu tri leta pred zavzetjem Rima, s katero «Messaggero Veneto» tolaži svoje občinstvo. Naš «Nikoli več pod Italijo!» ni francoski veto proti združitvi Italije. Združitev Italije je bila napredna zahteva onega časa, imela je perspektivo v bodočnosti — prav kot jo ima naša borba proti italijanskemu imperializmu. Po zgodovinski vlogi je francoski «Jamais» iz leta 1868 enak današnjim iredentističnim zahtevam. Če hoče «Messaggero Veneto» merilo, ga bo najbolj zanesljivo našel v takratnem in današnjem stališču reakcionarne konstante Vatikana.

Pravzaprav je prav, da je «Messaggero Veneto» potegnil v diskusijo združitev Italije: od tam, od nepopolnosti (pa ne zemljepisne!) te združitve izhaja iredentizem, pa tudi njegova današnja kriza in senilnost. Severnoitalijanska buržoazija, ki je s to združitvijo izvedla svoj zadnji napredni akt, ni mogla rešiti osnovnega protislovja, ki se je takrat pojavilo: nasprotja med industrijsko razvitim in razvijajočim se severom in med žalostno burbonsko-vatikansko dediščino zaostalosti srednje in južne Italije nasprotja med industrijsko buržoazijo severa in latifundistično vrhnjo plastjo na jugu. Nesposobna, da reši to protislovje, je italijanska buržoazija iskala rešitev v osvajanju in kolonizaciji, da bi s tem ubila dve muhi na en mah: na tej osnovi je bil možen kompromis med obema antagonističnima vrhnjima razredoma (za ceno konservacije obupne socialne in gospodarske zaostalosti na jugu), obenem pa je nudila demagoško orožje za odvračanje pozornosti ljudstva od resnično življenjskih — in resnično italijanskih — problemov. Kadar se je zaradi velikih pretresov to orožje skrhalo (po koncu obeh zadnjih vojn), so notranja nasprotja, ki so narastla in se zapletla pod to lupino, sama spravila Italijo na rob revolucije.

*Vneto podžiganje iredentizma v povojnih letih v Italiji je torej razumljivo: na eni strani se notranja protislovja vse bolj zaostrujejo, na drugi strani pa so šle kolonije po gobe in vsa ojenziva se je morala skoncentrirati na ozki tržaški fronti. Toda v zadnjem času je začel oklep pokati: izsiljevanje s tržaškim vprašanjem ni niti za trohico pripomoglo De Gasperiju, ko

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan leta 1942 so partizani napadali italijanske posadke ob Ljubljani ter obstreljevali dolenjski kolodvor.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, sobota 29. avgusta
Sabina, Zelided
Sonce vzide ob 5.21 in zatone ob 18.50. Dolžina dneva 13.29. Luna vzide ob 20.47 in zaide ob 11.23.
Jutri, nedelja 30. avgusta
Feliks, Bronislava

Slovenski otrok v slovensko šolo!

Vsak narod ima pravico do svojega šolstva, tudi v obrobnih ali mešanih krajih. To velja za vse zapadne Slovence, tudi za beneške. Na velikem delu zapadnega slovenskega ozemlja so slovenske šole. Kjer jih še ni ali jih ni dovolj, jih je treba vztrajno zahtevati.

Po tej poti hodijo zapadni Slovenci že več ko poldrugo stoletje. Ena najstarejših zapadnoslovenskih šol se je ustanovila 1798 na Opčinah. Sledile so ji šole na Katinari, v Barkovljah, v Bazovici ,v Sv. Križu, na Proseku-Kontovelu, v Skednju, pri Sv. Ivanu, v Rojanu in 1868 v Trebčah. Avstrija je šole zlorabljala za ponemčevanje Slovencev. Učni jezik je bil slovenski in nemški. Narodno učiteljstvo je bolj gojilo materinščino. Sele 12.6. 1846 je odlok gubernija v Trstu in 2.9.1848 odlok naučnega ministrstva priznal tržaškim okoliškim šolam brez omejitev slovenščino kot učni jezik. To je potrdil odlok namestništva 25.3.1862. Ko je prevzel šole 2.9.1868 mestni magistrat, je z okrožnico priznal, da je edini učni jezik slovenščina, vendar je že dal prvi znak za potujčevalne težnje s tem, da je vsilil nekaj ur italijanščine. Dva potujčevalca sta pritiskala Slovence. Nemški Schulverein je vsilil Skednju svojo šolo in vrtec. Lega Nazionale se je vrinila v Sv. Križ z italijansko šolo. Magistrat je dodajal italijanske šole in vrtce po spodnji okolici (Rojan, Sv. Ivan).

V Trstu samem se je začelo slovensko šolstvo 15.9.1888, ko je Ciril-Metodova družba odprla svojo šolo pri Sv. Jakobu. Borba za več šol, ki se je začela 1848, se je nadaljevala s peticijami, shodi, resolucijami in demonstracijami. A 1908 je morala Ciril-Metodova družba zopet sama ustanoviti svojo drugo šolo na Acquedottu. Celi okraji so ostajali brez slovenskih šol. Na slovensko mladino sta poželjivo prežala oba potujčevalca. Slovenskih srednjih šol v Trstu sploh ni bilo. Slovensko dijaštvo je moralo v nemško ali v italijansko potujčevalnico, da so ga raznarodovali v korist dveh imperializmov. Prvi slovenski zametek je bila 1909 zasebna trgovska šola z dvema tečajema, skromen jez v veliki poplavi.

Podobne so bile razmere na Goriškem, obupne so bile v Beneški Sloveniji.

Po prvi svetovni vojni se je liberalna Italija 1918 zapadnim Slovencem silno sladko in ljubeznivo nasmehnila z obeti, da hoče dati Slovencem več slovenskih šol, kakor so jih imeli pod Avstrijo. Casa je imela tri leta, a njene dobrote so bile bolj podobne tistim, koki so jih uživali beneški Slovenci od 1866 dalje: potuhnjeno in često odkrito raznarodovanje. V jeseni 1922 jo je izpodrinil fašizem.

Svetovna zgodovina ne pozna tako brutalnega uničevanja kulturnih vrednot, kakor ga je izvrševal fašizem glede slovenskega šolstva ter vseh slovenskih kulturnih in gospodarskih naprav. Z ošabno domišljavostjo je vrgel v svet svoj načrt za naglo raznaroditev. Slovence je izganjal v Jugoslavijo in v stare pokrajine Italije. V Trstu in po vsej Primorski je naseljeval trumoma Italijane iz starih pokrajin. Sole, tisk, cerkve — vse je moralo izgubiti slovenski značaj, vse je moralo stopiti v službo italijanskega imperializma. In ko se je zgodilo najhujše in je pol Slovenije z Ljubljano vred padlo pod kolesa tega uničevalnega stroja, je v dučejevi glavi zarojila blazna misel, da bi vse Slovence pod svojo oblastjo preselil kam v afriško puščavo in razširil svoj imperij na vzhod z novim savojskim kraljem Aimonom v Hrvatski in z rodbinskimi zvezami v Bolgariji. Na smrt hudo je bilo tedaj slovenskim materam, ki so morale gledati brez moči, kako jim italijanski imperializem raznaroduje otroke v potujčevalni šoli.

In vendar tudi v tej najhujši stiski zapadni Slovenci niso klonili. V Trstu samem so bili slovenski tečaji, kjer se je gojila materina beseda. Niso zajeli vseh slovenskih otrok in dijakov. Matere so postale učiteljice v svoji družini, očetje so bili učitelji in prebirali s svojimi otroki slovenske knjige in vtihotapljene ali skrivaj natisnjene slovenske liste. Narodnoosvobodilna borba se ni vodila samo v gorah in gozdovih, vrvela je po vseh zavednih slovenskih domovih Trsta in Primorske. V vsakem slovenskem srcu je gorela lučka, ki je plapolala od dne do dne krepkeje.

In ko se je fašizem 25.7.1943 zrušil v brezizhodnem robidovju lastnih zločinov, kdo je mogel biti tega bolj vesel kakor slovenska mati, ki se je tako dolgo rvala z rimsko volkuljo za dušo svojih otrok? Ceprav so nacisti skoraj za dve leti pomagali polomljenemu fašizmu znova na noge, je osvobodilna borba stalno napredovala in zavezniki so se po Italiji pomikali na sever. Prvi dan maja 1945 so jugoslovanske čete osvobodile Trst fašizma in nacizma. Slovenske šole so se znova odprle po vsej Primorski. Raznarodovanje v službi italijanskega imperializma je bilo končano.

Slovensko šolstvo med zapadnimi Slovenci je bilo treba obnoviti in ga izpopolniti. Zavezniki niso pokazali dovolj umevanja za slovenske potrebe, ko so prevzeli upravo zapadnih slovenskih predelov. Slovensko šolstvo so podrejali italijanskemu. Prevzeli so italijanske učne načrte in prikrojili po njih načrte za slovenske šole. V tem šolstvu že deveto leto ni vse tako urejeno, kakor si Slovenci želijo, ne v Trstu ne v Gorici. Beneški in kanalski Slovenci nimajo niti takega šolstva; pri njih se raznarodovanje nadaljuje.

Največ zaslug za raznarodovanje zapadnih Slovencev je imela vselej italijanska šola, posebno v Trstu in Gorici. Od tod v obeh mestih toliko «boljših» meščanskih družin s slovenskimi priimki in italijanskim čustvovanjem ali vsaj nepoznavanjem slovenščine. Tudi po vsem fašističnem spreminjanju priimkov v italijansko obliko je vendar ostalo še toliko slovenskih korenov, kakor da je pri večini prebivalstva izvor slovenski. Da ni tudi zavest ostala povsod slovenska, ni povzročila «višja» zapadna kultura, temveč preračunano postavljene mreže italijanskih šol, kjer se je načrtno gojilo preziranje in zapostavljanje Slovencev, tlačenje slovenske zavesti in povzdigovanje tistih Slovencev, ki so vsemu temu podlegali in se začenjali nagibati v italijanstvo. Italijanski zgodovinarji in rodoljubi so sami na mnogih mestih jasno povedali, da je prihajala največja asimilacijska moč prav iz italijanskih šol, ki so jih Slovenci morali obiskovati. Zato sta tržaški in goriški magistrat čuvala to italijansko šolo kot punčico svojega očesa in se do skrajnosti krčevito otresala vsake misli na to, da bi morala tržaška ali goriška občina ustanavljati in vzdrževati slovenske šole in vrtce. In ko je rastoča zavest slovenskega prebivalstva vendar prevedla do tega, sta se obe občini oklenili vloge hude mačehe, ki meče slovenski pastorki le drobtine. Slovenskim šolam odkazujeta najslabše prostore, najubožnejšo ali neprimerno opremo.

Vendar se slovenske matere in slovenski očetje niso dali oplašiti, da ne bi vztrajno zahtevali za svoje otroke pravico do slovenske izobrazbe. Ko je bila mačeha za njih otroke gluha in slepa, so si s prihranki od svojih žuljev sami ustanovili slovensko šolo in jo vzdrževali, dokler se mačeha ni omečila. Narodnoosvobodilna borba je pokazala, kako si zna ljudstvo izbojevati svobodo in pravico do slovenske šole.

Dolžnost današnjih slovenskih mater in očetov je, da svojim otrokom priborjeno ohranijo, izpopolnjujejo in množijo. Ti otroci so bodočnost našega ljudstva ob Jadranu. Poznamo tuje naklepe zoper slovenske pravice v mešanih ali čisto slovenskih krajih. Ne pozabimo, da so bili taki naklepi v prejšnjih časih še hujši — in vendar je borba za slovensko šolo uspela. Danes imamo v Trstu in Gorici vrsto ljudskih in srednjih šol, kakršnih tedaj, ko se je vršila borba zanje, nismo imeli. Naših šol še ni dovolj in niso še take, kakršne bi morale biti. Prav zato moramo vpisati vsakega slovenskega otroka v slovensko šolo. Otroci bodo s svojo prisotnostjo pričali, da so nam te in še druge šole živo potrebne. Naši otroci bodo hudo mačeho pred svetom osramotili in jo prisilili, da bo skrbela bolj človeško tudi za naše šole.

V tem so si vse slovenske matere in vsi slovenski očetje edini. Ko gre za ohranitev in izboljšanje slovenskega šolstva, utihnejo strankarski prepiri in pred seboj vidimo samo slovenskega otroka. Kakor želimo italijanskim otrokom dobre, lepe in popolne italijanske šole, tako zahtevamo dobre, zadostne in popolne slovenske šole tudi za našo deco. V mešanih krajih želimo, da se naši otroci naučijo tudi italijanščine, italijanski otroci pa slovenščine. Le taka pot vodi do medsebojnega spoštovanja in mirnega sožitja. V mešanih zakonih naj se oče in mati sporazumeta, kako ukreneta, da bo za otroke prav. V takih družinah naj se prav posebno goji čut za medsebojno razumevanje in upoštevanje.

Toda še se dogaja, da nekateri slovenski starši danes, ko imamo slovenske šole, vpisujejo slovenske otroke v italijansko šolo? Očividno gre za starše, ki so sami žrtve raznarodovanja in se še niso povzpeli do jasne zavesti o svojem bistvu, jeziku in narodu; zavest o dolžnostih do lastnega rodu, do lastne krvi in do lastnih otrok je po njihovi ali po tuji krivdi v njih zakrnela ali ugasnila. Taki starši so zelo pomilovanja vredni, ker hočejo hlapčevati, poniževati sebe in svoje otroke ter množiti tiste klavrne vrste, ki se jim še toži po geslih: «Qui si parla soltanto italiano». Tisti časi so za zmeraj zatonili. Za take pojave poznajo Slovenci in Italijani in vsi drugi narodi en sam izraz: narodno izdajstvo.

Tega izraza naj bi Slovenci ne poznali. Sramotnemu pritisku se ni danes nihče prisiljen uklanjati. To bi bila prostovoljna služba italijanskemu imperializmu. Italijanski otrok obiskuj italijansko šolo, slovenski pa slovensko.

—in

ZA 10. OBLETNICO VSTAJE PRIMORSKE

bo izšla posebna številka

«Partizanskega dnevnika»

na 40 straneh, s članki vodilnih tovarišev osvobodilne borbe, spominskimi članki borcev naših brigad in bogatim fotografskim dokumentarnim gradivom.

Na prodaj bo tudi pri nas!

NADALJNJA ZAOSTRITEV SPORA V RAFINERIJI ESSO-STANDARD

Uresničenju sklepa o odpustih bo delavstvo odgovorilo s stavko

Za odpuste ni nikakih razlogov, ker rafineriji ne primanjkuje dela in je proizvodnja celo narasla

Spor zaradi najavljenih 12 odpustov v rafineriji Esso Standard Italiana pri Sv. Soboti se je še bolj zaostril. Na predsinočnjem drugem sestanku predstavnikov delavcev in podjetja na Zvezi industrijcev ni prišlo do nobenega sporazuma, ker so zastopniki delodajalcev vztrajali pri svoji zahtevi, da odpustijo delavce. Predstavniki delavcev so znova poudarili upravičene ugovore proti odpustom, saj bi moralo podjetje še najeti nove delavce, ne pa jih odpuščati.

Delavci so namreč zračunali, da bi čistilnica lahko zaposlila še 45 delavcev, če ne bi se koriščala z delom delavcev iz zunanjih podjetij. Stalni delavci čistilnice namreč pravijo, naj podjetje neposredno zaposli tudi te delavce, ki bi na ta način dobili tudi boljšo plačo. Seveda noče podjetje o tem nič slišati. Iz njegovega ravnanja se jasno vidi, da hoče polagoma skrčiti svoj obrat ter s tem vreči nove delavce na cesto. To je sedaj tem huje, ko vlada skoro v vsej industriji kriza in bi odpuščeni delavci ne imeli možnosti zaposlitve.

Sedaj ne preostaja delavcem drugega kot odločna borba. Zato so sindikalne organizacije včeraj v imenu delavcev poslale ravnateljstvu podjetja pismo. V tem pismu omenjajo najprej trmasto stališče predstavnikov podjetja na pogajanjih ter opozarjajo, da so delavci čistilnice na zadnji skupščini jasno in odkrito povedali, da bodo stopili v stavkovno borbo, če se podjetje ne premisli. Sklicujoč se na enotno voljo delavstva izraženo na omenjeni skupščini, obveščajo sindikati ravnateljstvo, da bodo delavci takoj napovedali stavko, če bo podjetje uresničilo svoje grožnje z odpusti.

Ravnateljstvo čistilnice torej sedaj ve, kakšne posledice bi imeli odpusti ter ima še vedno čas, da se premisli. K odpustom ga ne sili resen ekonomskim položaj, saj v čistilnici proizvodnja narašča ter ni nobenega razloga za krčenje števila delavstva. Od vseh industrij so namreč samo še čistilnice v ugodnem položaju. Vsekakor se bo moralo ravnateljstvo nad enotnim odločnim nastopom delavstva zamisliti, ker je prav ta enotnost porok za uspešno borbo delavcev.

V juliju najdeni predmeti

Uprava ACEGAT sporoča, da so v mesecu juliju našli v avtobusih, filobusih in tramvajskih vozovih naslednje predmete: osebne listine na imena Intrepido Elena, Budas Ana, Corbatto Ottone, Bassetti Gino, Puttai Eleonora, Albertini Dante, Perini Marija Giacomini Anna, Hepe Teresa, Michelis Amalia, Gasevic Simeone, Cervini Mirjam Paoli Giovanna in Valdemarin Emilio.

Poleg tega so našli še 2 brisači, 1 vžigalnik, 2 torbi s kopalnima oblekama, torbo iz najlona, dva para kopalnih hlač, dve ženski torbici, otroško torbico, dve usnjeni torbi, 2 pokrivali, 5 nalivnih peres, obešalnik, avtomatični svinčnik, 2 knjigi, 3 denarnice, 7 listnic, 3 volnene jopice, 3 ženske dežnike otroško zapestnico, 2 glavnika, 3 ure, 8 etuijev za očala, 4 pare očal, 20 parov očal proti soncu, volneno ruto, 3 pare poletnih rokavic, en par usnjenih rokavic, en modrček, eno ovratnico, en jopič, zaponko, pipo, bel jopič, košek s prtom, nepremočljivo kapuco, 2 palici ter nekaj otroških igrač.

Dopolnilno imenovanje v upravni svet J. skladišč

Z upravnim ukazom št. 56, ki je stopil v veljavo 27. avgusta 1953 in ki dopolnjuje upravni ukaz št. 5 z dne 15. januarja 1953 je bil imenovan polkovnik Wesley Yale za člana upravnega sveta tržaških Splošnih skladišč kot zastopnik TRUST namesto razrešenega podpolkovnika H. Kirkpatricka.

Orkester radia Zagreb skozi Trst v domovino

Na povratku z večdnevne turneje po Belgiji, Franciji, Svici in Italiji, se je včeraj ustavil v Trstu komorni orkester zagrebškega radia. Na radiu Trst II. je pod vodstvom dirigenta Borisa Papandopula izvajal za snemanje na plošče program jugoslovanskih in tujih avtorjev.

Orkester, ki šteje 34 članov, je na svoji turneji doživel velike uspehe posebno v Parizu, Bernu in v Milanu. Povsod kjer je nastopal za javnost so bile dvorane do kraja napolnjene.

Naročnino najlaže poravnaš na upravi

PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Ul. sv. Frančiška 20-III Tel. 73-38

Šolske vesti

Ravnateljstvo Državne slovenske nižje industrijske strokovne šole v Trstu (Rojan, Ul. Montorsino 8) obvešča vse prizadete učence in njih starše, da se prične:

1. **Vpisovanje** za vse razrede za šolsko leto 1953-1954 v torek, dne 1. septembra in traja do dne 25. septembra 1953.

2. **Nižji tečajni izpit** v ponedeljek, dne 7. septembra 1953 ob 8. uri in 30 minut.

3. **Popravni izpiti** čez I. in II. razred v ponedeljek, dne 14. septembra 1953 ob 8. uri.

Vpisni pogoji in razporedi so razvidni iz objav na razglasni deski v III. nadstropju šolskega poslopija v Ul. Montorsino št. 8. Morebitna nadaljnja pojasnila daje tajništvo vsak dan od 10. do 12. ure.

Z vespo treščil v obcestni kamen

S prognozo okrevanja v 60 dneh so včeraj sprejeli na ortopedskem oddelku 38-letnega Oskarja Glavino iz Ul. Sara Davis, ki je med vožnjo z vespo po cesti, ki pelje iz Skofij v Trst, izgubil oblast nad vozilom in se zaletel v obcestni kamen, pri čemer je silovito treščil ob tla. Glavini so ob prihodu v bolnišnico ugotovili zlom ključnice, verjetni zlom kolčnega sklepa, verjetni zlom reber, rano nad levim očesom in lažjo vinjenost.

Železo na glavo

Med popravljanjem motorja na neki ladji v popravilu v ladjedelnici «Felszegy» je 47-letnemu mehaniku Brunu Candottiju iz D'Annunziovega drevoreda nepričakovano padel z višine kos železa na glavo.

Mož se je takoj zatem zatekel z rešilnim avtom v bolnišnico, kjer so mu samo izprali rano na glavi, ozdravljivo najkasneje v 6 dneh, ter ga s priporočilom počitka poslali domov.

VČERAJ POZNO ZVEČER ZAKLJUČENO VPISOVANJE

Množični odhod na Okroglico dokaz zvestobe idealom NOB

Tako množičnega izleta v Jugoslavijo iz Trsta doslej še ni bilo - Obsežen program kulturnih prireditev

Včeraj pozno zvečer je bilo zaključeno vpisovanje za izlet na tabor v Okroglico. Ceprav je bil že vse zadnje dni pravi naval na vpisna središča, pa se je kljub temu tudi včeraj vpisalo še nekaj sto ljudi tako, da se bo tabora na Okroglici udeležilo z našega področja mnogo več ljudi kot lanskega zbora brigad na Dolenjskem. Naše ljudstvo je s tem še enkrat jasno izpričalo svojo tesno povezanost z narodom v svobodni domovini in s slavno preteklostjo naše osvobodilne borbe, mimogrede pa krepko okrenilo kominformistične klevetnike, katerih bedni poskus odvajanja ljudi od udeležbe na taboru je doživel popoln polom.

Zveza partizanov za STO sedaj po zaključenem vpisovanju izpopolnjuje razne organizacijske podrobnosti, da bo izlet potekel v največjem redu, kar vsekakor zahteva precejšnjih naporov, saj gre za več tisočev ljudi. Kot smo že včeraj javili, bodo vse potrebne informacije za izletnike pravočasno objavljene v našem dnevniku.

Za danes smo obljubili nekaj več podatkov o prireditvah, ki bodo izpopolnjevale program dvodnevnih proslav na Okroglici. Poleg kulturne skupine IX. korpusa, ki že več dni nastopa po raznih primorskih krajih z naravnost prodornim uspehom in ki bo svojo turnejo zaključila na Okroglici, bodo med večjimi prireditvami še nastopi raznih drugih gledaliških kolektivov. Gledališče za Slovensko Primorje iz Postojne bo dalo partizansko igro «Naša kri», tolminsko gledališče partizansko igro «Vida Staša», koprsko ljudsko gledališče Mateja Bora «Težko uro».

Ti umetniški kolektivi bodo v glavnem nastopili 5. sept. ko bodo razne prireditve trajale skoraj vso noč. Ta večer bo na posebnem prostoru, ki je podoben naravnemu anfiteatru, nastopila tudi ljubljanska Opera z znano Gotovčevo opero «Ero z onega sveta». Na drugih mestih bodo nastopali še jugoslovanski olimpijski telovadci, tržaški pevski zbori, godbe na pihala iz Guštanja in Trbovelj, tako da bodo prireditve hkrati na petih mestih na Okroglici in še v okoliških vaseh. Po polnoči bodo na Okroglici odprta zabavišča, v kinih pa bodo vrteli partizanske filme. Pri zabavnem sporedu v nočnih urah bodo sodelovale godbe in orkestri. Samo doslej se je prijavilo nič manj kot 26 godb na pihala.

V nedeljo 6. sept. zjutraj bo glavna proslava. Med zbiranjem množic bodo igrale godbe na pihala. Na slavnostni tribuni bodo najvišji državni predstavniki, pred tribuno pa bodo v zboru brigade. Po slavnostnem govoru visokega državnega predstavnika, ki ga bodo prenašale radiopostaje, bo nastopil slavni partizanski pevski zbor «Srečko Kosovel», ki ga bo vodil Rado Simoniti, potem pa bodo nastopili še združeni tržaški zbori in združeni zbori svobodne Primorske.

Po sporedu, med katerim bodo podeljena tudi odlikovanja brigadam in posameznikom, bo prosti zabavni program vse do razhoda množice.

Občinska dražba

Občina javlja, da bo v petek 4. septembra med 12. in 13. uro javna dražba za dobavo 4.200 q premoga, ki ga rabijo za ogrevanje šol in tržaških občinskih uradov. Vse podrobnejše informacije lahko zainteresirani dobijo v sobi štev. 203 urada za sklepanje pogodb na tržaškem županstvu.

Vpisovanje v šolo Glasbene Matice

Vpisovanje v šolo Glasbene Matice bo od 1. do 12. septembra od 9. do 12. ure dopoldne v šolskih prostorih v Ul. R. Manna 29. Poučuje se solopetje, klavir, vsi orkestralni inštrumenti ter teoretični predmeti.

Opozarjamo na ponovno uvedbo solopetja; poučevala bo priznana pedagoginja iz Ljubljane.

Pričetek pouka bo 15. septembra.

IZ JUGOSLOVANSKE CONE STO

Prekop padlih borcev v Bertokih

Jutri ob 16. uri bo ob udeležbi prebivalcev Bertokov in okolice ter godb in pevskih zborov prenos posmrtnih ostankov treh padlih borcev Justa, Janka in Ljubomira Bertoka iz Ribnika pri Kočevju na domače pokopališče v Bertokih. Bojni tovariši padlih borcev bodo držali nočno mrtvaško odru častne straže. Prebivalci pa bodo lahko počastili njihov spomin v veliki dvorani osnovne šole v Bertokih, kjer bodo posmrtni ostanki izpostavljeni.

PO DVAKRATNEM POBEGU IZ ROK POLICIJE

Nevaren kriminalni tip izročen tržaški policiji

Giuseppe Klobučar se bo moral po prestani zaporni kazni v Nemčiji zagovarjati zaradi umora zdravnika Cavinija

Okoli 1. ure ponoči 28. t. m. je tukajšnja policija končno le dobila v roke enega najbolj nevarnih in obenem spretnih zlikovcev zadnje dobe, katerega je že 6 let iskala, ker so ga obtožili umora 31-letnega dr. Avgusta Cavinija, ki je stanoval v Drevoredu XX. septembra. Ta zlikovec, katerega so italijanski organi izročili civilni policiji, je 27-letni Giuseppe Klobučar imenovan tudi Joso, rojen na Reki.

3. marca 1947. leta je dr. Cavini padel pod strelom iz samokresa. Policija je uvedla preiskavo, vendar je vse kazalo, da morilca ne bo mogla identificirati. K sreči pa so nekateri agenti izvedeli, da je malo pred zločinom neki policijski agent, Bernardini po imenu prodal nekemu Rečanu, neznanemu v okolici kot «Joso» samokres z ustrezljivimi naboji. Nadaljnja preiskava je ugotovila, da so kalibri in vrste nabojev prodanih Josu odgovarjali tistim, ki so jih našli pokojniku v telesu. V gostilni je bilo več Rečanov, ki so z gotovostjo trdili, da je prav Joso ubil dr. Cavinija. Kako pa je prišlo do umora? Tistega večera je dr. Cavini prišel v družbi prijateljev iz bara Dapretto. Zdravnik je že vstopil v svoj avto, ko se je približal neznanec, ki je s samokresom v rokah držal zdravnika v šahu in hotel vstopiti v avto. Dr. Cavini se oboroženega neznanca ni ustrašil temveč ga je celo skušal razorožiti, kar se mu pa ni posrečilo, kajti neznanec, kasneje identificiran za Klobučarja, je pritisnil na petelina in smrtno zadel zdravnika.

Po umoru je Klobučar izginil brez sledu. Za njim so izdali tiralico, vendar ga nihče ni mogel ujeti. Mesec kasneje je italijanska policija prijela v Genovi nekega človeka brez dokumentov, ko je hotel ilegalno v Francijo, ki je izjavil, da se piše Giuseppe Roncastri. Na podlagi slik pa so ga spoznali za Klobučarja, in so ga tako pod oboroženim spremstvom odpeljali proti Trstu. V bližini Padove pa je Klobučar izrabil ugodno priliko in ušel svojim varuhom. O njem se dolgo časa ni več slišalo. Šele 1949. leta so Klobučarja, ki se je izdajal za Roberta Wartmanna aretirali v Bruxellesu, kjer so ga obtožili tatvine. Toda Interpol, ki se je zanimal za tega človeka, ga je identificiral in tako je bila belgijski policiji poslana prošnja za ekstradicijo. Se prej pa je moral mož presedeti kazen za tatvino. Toda že nekaj mesecev kasneje se je Klobučarju posrečilo zbežati in se zateči v Nemčijo, kjer se je izdajal za Davida Rempesica. Nadaljnja tatvina v Hamburgu ga je pripeljala ponovno v zapor in zopet so ga spoznali. Iz zapora, kjer je moral presedeti 3 leta ječe, na katere ga je obsodilo sodišče, pa ni mogel zbežati.

Sedaj je Klobučar končno presedel kazen in tako so ga kar z avionom odpeljali najprej v Frankfurt in nato še v Milan. Ker so ga poznali kot specialista za pobege, se agenti, ki so ga spremljali, niso pustili več izigrati. Z dobrim spremstvom so ga pripeljali do bloka in ga tu izročili tukajšnji policiji, ki ga je zopet z dobrim spremstvom odpeljala v koronejske zapore, kjer bo ostal do procesa, ko se bo moral zagovarjati zaradi umora. Bo možu uspelo ponovno zbežati? Verjetno bo kar težko, ker agenti bodo nanj pazili kot na svoje oči.

ANGLEŠKI STRAŽAR V MIRAMARSKEM GRADU SE NI MOTIL?

V KANALU MANJKA ČOLN doma pa njegov lastnik

Neki ribič prijavil policiji, da že več dni ni v kanalu čolna nekega Francesca Bensija, katerega tudi žena progreša že od dneva, ko naj bi se zgodila tragedija

Pred dnevi smo objavili vest, da je v bližini miramarskega gradu neki angleški stražar opazil na razburkanem morju čoln s človekom ki je obupno klical na pomoč. Po nekaj minutah pa je čoln nenadoma izginil stražarju izpred oči. Ko je bila policija o tem obveščena, je poslala na mesto patrolne čolne, ki so začeli preiskovati morsko površino in obalo, toda izid raziskovanj je bil negativen.

Ker tudi v naslednjih dneh ni bilo nobene prijave o kakšnem izginotju in ker tudi na morju ni bilo videti kakših razbitin čolna oz. trupla se je že zdelo, da je alarm angleškega stražarja morda plod fantazije ali pa slučajne pomote. V ponedeljek pa je neki ribič sporočil pristaniškemu poveljstvu, da v kanalu pri Ponterosu že več dni manjka čoln na vesla, last 52-letnega Francesca Bensija iz Salita Gretta. Policija se je seveda takoj podala na njegov dom, kjer je od žene Marije roj. Gregori zvedela, da moža res že pogreša nekaj dni, da pa tega ni prijavila policiji, ker je bila prepričana, da se bo mož vrnil, posebno ker ji je pred odhodom z doma dejal, da ga morda več dni ne bo, ker da bo spal kar v čolnu in čakal na večji lov.

Ker tudi osebni podatki o izginulem Bensiju odgovarjajo opisu, ki ga je o možu v čolnu podal angleški stražar, obstaja možnost, da gre za isto osebo in da se je torej v resnici zgodila pod Miramarom tragedija, ki je zahtevala človeško življenje. Na vsak način bo danes policija začela znova preiskovati morsko gladino pri Miramaru in v zalivu.

IZPRED KAZENSKEGA SODIŠČA

Visoke milijonske kazni in nizke zaporne za tihotapce

V blazno drvečem „Alfa Romeo" je policija odkrila 130 kg ameriških cigaret in tako zajela tolpo

Z razmeroma majhnimi zapornimi kaznimi in z velikimi, naravnost milijonskimi globami se je včeraj končala pred sodiščem več dni trajajoča razprava v zvezi s tihotapstvom cigaret. Sodišče je na podlagi dokazov obsodilo 24-letnega Sergia Piccionija iz Ul. F. Severo ter 23-letnega Stelia Moleka iz Ul. Kandler vsakega na 13 mesecev zapora ter na plačilo globe v višini 33 milijonov in 312.000 lir, 26-letnega Giovannija Piccionija, brata prvega, na 9 mesecev in 10 dni zapora ter na 22 milijonov in 680.667 lir globe ter 22-letnega Bruna Sculbo iz Ul. Biasoletto na 8 mesecev in 20 dni zapora ter na 22.208.000 lir globe. Končno je sodišče oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov 47-letnega gostilničarja Antona Gulića iz Ul. Kandler.

Nekaj minut po polnoči 15. julija so agenti finančne straže, ki so bili že od svojega zaupnika opozorjeni na tihotapsko delovanje bratov Piccioni, sicer tudi njim že znana, ustavili črni avto «Alfa Romeo», ki je drvel z veliko hitrostjo po cesti Sempolaj - Nabrežina. Agenti so tedaj zaplenili 130 kg ameriških cigaret ter zaprli šoferja avta, ki je bil last Gulića, Sergia Piccionija. Uro kasneje pa so agenti ustavili na istem mestu tudi topolino, v katerem sta bila Giovanni Piccioni in Bruno Scubla.

Nadaljnja preiskava je ugotovila sodelovanje Molka in tako je tudi on prišel z vsemi ostalimi v zapor, še posebno ker so agenti že istega dne po aretaciji skupine našli na polju še 198 kg cigaret, ki so pripadale tihotapski skupini.

Policija je nadalje ugotovila, da sta brata Piccioni organizirala tihotapstvo tudi po Italiji in da sta bila 3. julija letos v bližini Lignana, kjer sta z dvema avtomobiloma čakala na razkladanje ameriških cigaret. Ker sta fanta zbežala, so italijanski agenti streljali za njima in enega celo ranili. Medtem ko so Sergia ustavili že na bloku pri Devinu, ker so na izposojenem vozilu opazili znake strelov, so Giovannija kasneje pregledali in mu ugotovili še nezaceljeno rano na nogi. Mladenič se je tedaj izgovarjal, da ga je ranil neki miličnik na bloku s cono B kateremu se je tedaj nehote sprožil samokres. Policija se je za zadevo pozanimala tudi pri poveljstvu ljudske zaščite in tam so dobili odgovor, da ni nobenemu miličniku ušel strel in da ni bil nihče ranjen. Z druge strani so tudi agenti civilne policije, ki so bili tedaj v službi na bloku potrdili, da ni bilo nobenega incidenta.

Na podlagi dejstev je poveljstvo finančne straže označilo brata Piccionija kot organizatorja skupine, Molka in Scublo kot pomagača ter Gulića kot blagajničarja in upravnika dobička in to na podlagi dejstva, da so našli v njegovi gostilni knjižico, kjer je mož vpisoval denarni promet, pri čemer je poleg imen Teo, Sergio, Pucci in Steve (imena prvih štirih obtožencev) označil določene vsote). Nadalje so našli pri gostilničarju tudi celo vrsto listov s plačanim računom za telefonski pogovor s Padovo. Preiskava je ugotovila da se je tudi Zorzan iz Padove, komur so bili namenjeni telefonski pogovori, ukvarjal s tihotapstvom.

Razen Sergia Piccionija so vsi zanikali obtožbo in še posebno Gulič, ki je za vse trditve policije našel primerne izgovore. Posledica je bila, da je bil oroščen, čeprav samo zaradi pomanjkanja dokazov, medtem ko so bili vsi ostali obsojeni.

Preds. - Ostoich, tož. - Visalli, zapis. - Petrocelli, obramba - odv. Kezich, Annoscia in Agneletto ml. za Gulića.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 28. avgusta 1953 se je v Trstu rodilo 11 otrok (1 mrtvorojen), umrlo je 6 oseb, porok pa je bilo 5.

POROČILI SO SE: uradnik Francesco Petruzzelli in uradnica Maria Anna Tassan Mazzocco, uradnik Giovanni Fornasaro in gospodinja Anna Steffè, pomorščak Armando Gori in gospodinja Lucia Dobrigna, gostilničar Luca Modrich in gospodinja Edvige Exner, narednik am. voj. Harold J. Horst in gospodinja Marija Bizjak.

UMRLI SO: 64-letna Rosa Ratti vd. Grimani, 53-letna Albina Suselj por. Gruden, 44-letni Umberto Steiner, 77-letni Aldo Romanin, 57-letni Franc Siškovič, 97-letna Marija Marčič vd. Pagan.

NOCNA SLUŽBA LEKARN:

Barbo-Carniel, Trg. Garibaldi 5; Benussi, Ul. Cavana 11; Al Galeno, Ul. S. Cilino 36 (Sv. Ivan); Alla Minerva, Trg. sv. Frančiška 1; Ravasini, Trg. Libertà 6; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Skednju.

TELEFONSKE STEVILKE ZA PRIMER NUJNOSTI

Rdeči križ:	66 - 60
Gasilci:	2 - 22
Policija	2 - 23

Osvobodilna fronta

Za dolinski okraj!

OF dolinskega okraja obvešča vse izletnike na Okroglico, da pridejo po listke danes zvečer med 20. in 21. uro na krajih, kjer so se vpisali. Priporočamo točnost, ker bodo istočasno dobili vse informacije, ki so v zvezi z odhodom itd.

Ljudska prosveta

PEVSKI ZBOR PROSVETNEGA DRUSTVA BARKOVLJE

Pevske vaje za prihodnji teden so določene za ponedeljek, sredo in petek. Pozivamo pevce, da se teh udeležijo polnoštevilno, da bosta naš nastop in tudi skupen, čim bolj dostojna.

Izleti

PROSVETNO DRUSTVO V BARKOVLJAH

pripravlja izlet na Bled. Prijave sprejema tov. Tedy v drogeriji.

IZLET PDT

Planinsko društvo Trst priredi 12. in 13. septembra izlet na Mangart, v Bovec in v Trento. Vpisovanje do 4. septembra.

Dne 20. septembra izlet v Idrijo kjer si bomo ogledali rudnike in Divje jezero. Vpisovanje do 11. septembra na sedežu Planinskega društva v Ul. Machiavelli 13-II. od 16. do 17. ure.

27. septembra izlet na Razdrto, Nanos, Predjamski grad in jamo. Vpisovanje do 18. septembra.

4. oktobra izlet v Platak, Bakar in na Reko. Vpisovanje do 25. septembra.

KINO

Rossetti. 16.30: «Londonski strah», Peter Lawford, Dawn Addams.
Excelsior. 16.30: «Grom v dolini», E. Owenn, Peggy Ann Garner.
Nazionale. 16.30: «Strašni Dan», Robert Ryan in Julia Adams.
Arcobaleno. 16.00: «Presenetljive poroke», G. Rogers, M. Monroe.
Astra Rojano. 16.30: «Blazni pevec», Dean Martin, Jeny Lewis.
Grattacielo. 16.00: «Sen mojih dvajsetih let», Bing Crosby, Jane Wyman.
Alabarda. 16.00: «Kličite sever 777!», James Stewart in R. Conte.
Ariston. 16.00: «Zavojevalka», Susan Hayward.
Aurora. 16.30: «Roman mojega življenja», Luciano Tajoli.
Garibaldi. 15.00: «M 7 se ne oglasi», P. Calvert, J. Donald.
Ideale. 16.30: «Dekleta s Španskega trga», L. Bosè.
Impero. 16.00: «Quebec», Corinne Calvet in John Barrymore.
Italia. 16.30: «Beg v čaši», Teresa Wright in David Niven.
Viale. 16.00: «Koenigsmark», Silvana Pampanini.
Kino ob morju. 16.30: «Najlepša», Anna Magnani.
Massimo. 16.30: «Moloh, bog maščevanja», Van Heflin in Wanda Hendrix.
Moderno. 17.00: «Sedmero z

OB PETINSEDEMDESETLETNICI

Dr. Josipa Vilfana

Petinsedemdeset let! Častitljiva starost in to tembolj, ako je združena z življenjem, ki je bilo posvečeno javnemu delu, in še posebno, če je bilo to delo v obrambo in zaščito pravic zatiranega naroda, kakor je to ravno v primeru dr. Josipa Vilfana.

Ko pišem te besede, da se mu vsaj v tej skromni obliki oddolžimo za to, kar je storil za tržaške in za primorske Slovence in Hrvate, se ne morem vživeti v misel, da je pretekla že tako dolga doba, odkar je začel svoje politično udejstvovanje. Saj sem bil bližnja ali daljna priča vsega njegovega dela, odkar je prvič nastopal v Trstu, in tega bo kmalu šestdeset let. Veliko mi je še tako živo v spominu, da se mi zdi, kakor da bi bilo to šele pred kratkim. Nedvomno nas vara pri tem dejstvo, da sta bili medtem dve svetovni vojni.

Dr. Josip Vilfan je bil rojen v Trstu 30. avgusta 1878, toda življenjska pot ga je že v zgodnji mladosti umaknila iz njegovega rojstnega mesta. Po promociji za doktorja prava na dunajski univerzi je najprej služboval v odvetniški pisarni narodnega borca in buditelja dr. Matka Laginje v Pulju.

V Trst se je definitivno zopet vrnil, ko se je zgradil Narodni dom (1904) in ko se je pričela za tržaške Slovence doba, ki jo lahko upravičeno imenujemo «zlato». Ta doba je trajala do izbruha prve svetovne vojne. Mejniki v tej dobi so ljudsko štetje leta 1910, ki je prvič vsaj do neke mere prikazal moč slovenskega življa na Tržaškem, državnozborske volitve 1907 in pozneje 1911, ko se na osnovi splošne volilne pravice prišli Slovenci prav v vseh volilnih okrajih, tudi v samem mestu, do veljave ter volitve v tržaški mestni svet in deželni zbor, l. 1909 in 1913.

Dr. Josip Vilfan je začel svoje delo pri političnem društvu «Edinost» leta 1906, ko so ga kooptirali za tajnika. Leta 1910 pa je bil izvoljen za njegovega predsednika in to funkcijo je obdržal do razpusta političnega društva leta 1928.

Uspeh ljudskega štetja iz leta 1910 je v glavnem njegova zasluga. Kot tajnik političnega društva je organiziral pisarne v mestu in okolici ter je pritegnil k sodelovanju učitelje, dijake, odvetniške koncipiente in druge ljudi, ki so utegnili biti koristni.

Veliko je tudi pripomogel k sijajnemu izidu državnozborskih volitev leta 1907. Dve leti nato je bil skupaj z dr. Otokarjem Rybarem, dr. Edvardom Slavikom in drugimi slovenskimi predstavniki izvoljen v tržaški občinski svet, kjer je s svojim nastopom a še posebno po svojih govorih, ki so bili odlični po vsebini, stvarnosti in bistrosti argumentacije, ter so po izbranem jeziku vzbujali pozornost celo pri političnih nasprotnikih.

Za časa prve svetovne vojne je moral osredotočiti svoje sile, da je olajšal bedo od vojne hudo prizadetega ljudstva. Ob koncu vojne pa je bil med vodilnimi možmi v «Narodnem svetu».

Po odhodu dr. Rybara na mirovno konferenco in pozneje v Beograd je moral dr. Vilfan prevzeti vse vodstvo političnega društva, ki je tedaj razlegnilo svoje področje na vse okupirano in pozneje od Italije anektirano ozemlje.

Ako smo zadnje desetletje pred prvo svetovno vojno imenovali «zlato dobo» tržaških Slovencev, moramo imenovati dobo, ki se je pričela po prvi svetovni vojni «herojsko dobo», kajti to je doba neutrudne borbe proti fašističnemu zatiralcu.

L. 1921 je bil dr. Vilfan prvič a leta 1924 drugič izvoljen v rimski parlament, kjer je z njemu prirojeno stvarnostjo in tehtnostjo a istočasno tudi ostro in neustrašeno branil pravice Slovencev in Hrvatov, ki so prišli pod Italijo. Po Matteottijevem umoru po fašistih so pri izhodu iz rimske zbornice aretirali tudi dr. Vilfana. Zadnjikrat je interveniral pri načelniku vlade Mussoliniju septembra 1928, ko je bilo razpuščeno politično društvo «Edinost» zaradi njegovega «antinacionalnega značaja». Tedaj se je odločil, da se odzove ponovnemu pozivu odbora Kongresa evropskih manjšin in da se preseli na Dunaj.

Dr. Vilfan se je kot predstavnik slovenskih manjšin v manjšinski komisiji Interparlamentarne unije leta 1923 na konferenci v Kopenhagenu in naslednje leto v Bernu odločno zavzemal za občo in pravično rešitev narodnostnega problema. Leta 1925 je sklical prvo konferenco evropskih manjšin v Ženevi. Od tedaj do leta 1939 je bil predsednik delovnega odbora Kongresa evropskih narodnosti, ki se je sestajal vsako leto. Ze samo dejstvo, da je bil predsednik teh kongresov dr. Vilfan, in avtoriteta, ki jo je užival v okviru te organizacije, sta pripomogli, da je ves kulturni svet bil opozorjen na obstoj jugoslovanske manjšine v Italiji in na njeno brutalno zatiranje po fašistih.

Zadnji kongres evropskih narodnosti se je vršil v Stockholmu l. 1938 prav v času, ko je dr. Vilfan slavil svojo šestdesetletnico. To priliko so uporabili člani konference, da mu izražajo svoje priznanje in zahvalnost za njegovo neutrudno delo v korist narodnih manjšin.

Spričo nastalih mednarodnih razmer se kongresi niso mogli več vršiti in konec l. 1939 se je dr. Vilfan preselil v Beograd. Tam je prebil težka vojna leta. Ob koncu vojne pa je bil med ustanovitelji in člani Inštituta za mednarodna vprašanja pri zunanjem ministrstvu, ki je pripravljal material za mirovno konferenco. Tudi ko je bil pozneje ta inštitut razpuščen, je dr. Vilfan ponovno sodeloval pri reševanju vprašanja manjšin s svojim obsežnim in temeljitim znanjem. Zal mu vid ne dopušča, da bi bil na tem področju še bolj aktiven.

Ko mu ob njegovi petinsedemdesetletnici izražamo našo zahvalnost za vse, kar je storil v korist našega naroda v Trstu in na Primorskem, izražamo še posebno željo, da bi mu bila še dana moznost spisati svoje spomine, ki so bili napovedani, in ki jih tako silno pogrešamo.

L. C.

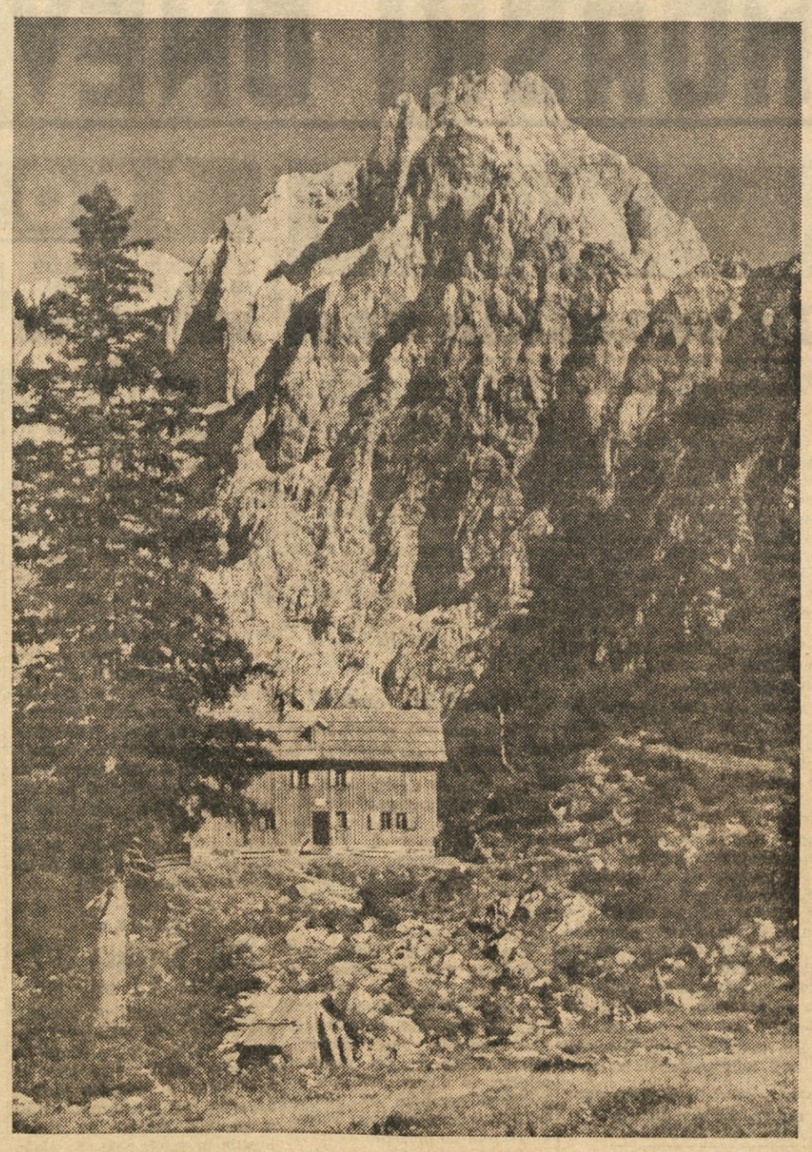

Okrešelj s Planjavo (Foto: Ivo Tavčar)

PRIPRAVE NA VELIKI PRAZNIK PRIMORSKE

Tam, kjer je ljudstvo obračunalo s fašizmom

Zdaj, ko nas samo še dober teden loči od praznovanja desetletnice osvoboditve Primorske, je že marsikdo radoveden, kje je Okroglica, katere ime je v zadnjem času že tolikokrat slišal in bral. Kje je ta vas, kakšna je in ob kateri cesti leži? Da utešimo radovednost, povemo že kar v začetku, da Okroglica pravzaprav ni vas, ampak del prijazne, slikovite doline pod sivimi pobočji Čavna. Najbližja vas Okroglici je Vogrsko, najbližja železniška postaja pa Volčja Draga.

Od Nove Gorice je Okroglica oddaljena kakih 7 km. Največ udeležencev proslave se bo verjetno pripeljalo tja po železnici, zato so organizatorji sklenili, da se bodo vlaki ustavljali na Vogrskem, od koder je do slavnostnega prostora približno 3 km. Drugi udeleženci proslave se bodo odločili večidel za potovanje s kamioni po glavni cesti Postojna-Gorica. Tudi mi, ki smo obiskali Okroglico, smo šli po tej poti.

Ko bi se mogli ustaviti v vsaki vasi...

Proti Vipavi!

V teh lepih sončnih dneh je Vipavska dolina podobna kraljici, ki so ji umetniki stkali obleko. Pobočja ob cestah so zasenčena z drobnim zelenjem akacije, nad njimi trta z zorečimi grozdi, rdeča jabolka po travnikih in vrtovih, sonce nad sivoglavim Nanosom... In te prijazne primorske vasi, ki se tišče na pobočjih, kakor tropi ovac — hiša pri hiši, žlebnik pri žlebniku. Pred desetimi leti je bila ta dolina mati partizanom — skrbno jih je hranila, kjerkoli so bili, od koderkoli so prišli. Tu ima vsaka vas, malone vsaka hiša, zgodovino, ki bi jo bilo vredno poslušati in zapisati.

Podnanos. Prva večja vas v dolini (prej se je imenovala St. Vid). Kdo ne pozna imena njenega velikega sinu — narodnega heroja Janka Premrla-Vojka, ki ga je konec februarja leta 1942 nekje pri Črnem vrhu zadela fašistična krogla! Postoj, popotnik, pokloni se spominu junaka, ki počiva na tihem pokopališču za vasjo! V kamniti hiši sredi vasi živita njegova mati in oče, ki vesta povedati mnogo lepega o svojem junaškem sinu.

Ko bi se mogli ustaviti v vsaki vasi! Ko bi imeli vsaj toliko časa, da bi zavili v Predmejo! Kaj vse bi zvedeli, koliko spominov bi slišali! Tam so bila vrata v širni Trnovski gozd, tam so partizani neštetokrat tolkli sovražnika. Najbolj si jih je bržkone zapomnil 26. julija 1944, ko so mu razbili sedem kamionov in podrli 48 vojakov. Ni se še polegel njegov strah, ko so enote IX. korpusa — v noči od 26. do 27. julija — napadle sovražne enote na Banjški planoti. Kronist je zapisal: «V borbi na Banjški planoti je imel sovražnik 218 mrtvih in 190 ranjenih».

Peljemo se mimo Otlice, skozi Ajdovščino, Selo, Dobravlje, Črniče, Šempas... Prelepa slovenska imena, ki jih ne bo nikdar več skrunil fašist.

Nanos je že daleč za nami, zdaj nas spremljajo grebeni Čavna. Pri Ajševici krenemo na levo — še nekaj kilometrov, pa smo na Okroglici.

Kakšen bo slavnostni prostor

Ko se ustavimo ob prostoru, kjer bo proslava, se takoj spomnimo na slavnostni prostor v Dolenjskih Toplicah. Ta prostor mu je podoben, le da je nekoliko bolj položen. Obkrožen je z gozdički akacij in hrastov. Tam je velik travnik, tam spet njiva, kjer kopljejo dekleta krompir. Kmalu bo vse pospravljeno in osnaženo.

Nedaleč od ceste se hreščé zaganja v črno zemljo buldožer. Naredil bo novo cesto, ki bo peljala okrog in okrog slavnostnega prostora. Naše pozornost vzbudi tudi jarek, speljan po vsej dolžini velikega travnika. Tu bo speljan vodovod, ki bo imel toliko zmogljivost, da med proslavo ne bo nihče žejen.

Kako velik je slavnostni prostor? Geometer razprostre pred nami načrt in nam pove, da meri prostor, kjer bo proslava, nad 60.000 kv. m in da lahko sprejme nad 200.000 ljudi. Ves slavnostni prostor z zabavišči vred pa meri blizu 400.000 kv. m. Ves ta prostor bo razsvetljen in ozvočen; ozvočene bodo tudi okoliške vasi.

Udeleženci proslave se prav gotovo ne bodo dolgočasili, saj bodo ponoči nastopale gledališke skupine, delovali pa bodo tudi štirje kinematografi. Tudi lačen ne bo nihče, saj bo stalo ob novi cesti okrog 120 stojnic, ki jih bodo postavila podjetja iz najrazličnejših krajev.

Avtopark bo pri vasi Ajševica. Poskrbljeno pa je tudi za kolesarje, saj jih pričakujejo 20 do 30 tisoč. Za spravilo koles bodo služili trije prostori, oddaljeni blizu 1 km od slavnostnega prostora.

Dosti dela je s pripravami. Ni lahka stvar, pripraviti vse potrebno na prostoru, kjer bo 6. septembra okrog 200.000 ljudi proslavilo desetletnico osvoboditve Primorske in manifestiralo trdno, enotno voljo, braniti, če bo kdaj potrebno, vsako ped te zemlje do zadnjega diha.

Polno zanimivih zgodb, polno neizpodbitnih dejstev

Delavci, ki kopljejo na novi cesti, nas prijazno pozdravijo. To so fantje in možje z Vogrskega. Kmalu smo v živahnem pogovoru.

«Vidite», nam razlaga postaren možakar, «naši vasi ni nikdar nihče rekel drugače, kakor Vogrsko. Pa so prišli Italijani in so začeli slovenska imena pačiti. Imena naše vasi nikakor niso mogli prilagoditi italijanski govorici, zato so jo krstili z novim imenom: Villa di Monte vecchio».

Tem zdravim primorskim ljudem žari v očeh ljubezen do domovine, do nove Jugoslavije. Nikdar več pod Italijo!

«Pljuvali so nas, ker nismo znali na uradih govoriti italijansko», nam pripoveduje drugi možakar. «Nekoč sem šel na sodnijo za pričo, pa sem si moral sam najeti in sam plačati tolmača. Pa so me kljub temu gledali kakor psa — nazadnje pa me je pisar udaril s pestjo po obrazu».

Polno zgodb o ponižanju in trpljenju, polno nepozabnih dogodkov. Ni čudno, da se je to ljudstvo v narodnoosvobodilni borbi tako enotno dvignil in udarilo po sovražniku.

Kaj takega še ni pisala zgodovina. Sredi leta 1942, ko fašistični megafoni oznanjajo zmago za zmago, začne po Primorskem kliti seme upora in se kmalu tako razraste, da pridejo partizanski borci tja v Beneško Slovenijo, na ozemlje, o katerem pravijo Italijani v vseh svojih superlativih, da je čisto italijansko. Lahi so besneli, napadali in padali pod partizanskimi svinčenkami. Samo pri Kolovratu jih je padlo okrog 300.

Na tem malem kosu zemlje, kjer je fašist 25 let gradil kasarne in bunkerje, so dosegli partizani uspeh za uspehom, zmago za zmago. Te zmage so bile nekaj več, kakor upor v navadnem pomenu besede. To so bile zmage ljudstva, ki je vedelo, da vstaja v novo življenje. In ker je to vedelo, si je že med bojem volilo organe oblasti. V septembru leta 1944 so bile celo v Reziji volitve KNOO. Pa ne samo to. Ljudstvo se je zbiralo tudi na zborovanja, čeprav je bila dežela polna sovražnih posadk. Najbolj veličastno je bilo zborovanje v Vipavski dolini 30. julija 1944, kjer je bilo zbranih 6000 ljudi.

Ko se pogovorimo z ljudmi o preteklosti, se zasuče pomenek na sedanje razmere.

«Kako živimo? No, ni še vse najbolje, pa smo kljub temu zadovoljni. Saj vemo, da imamo v Jugoslaviji svetlo bodočnost, pod Italijo pa smo bili obsojeni na propast. Fašisti nam niso vzeli samo šol, ampak so nas tudi gospodarsko do nagega slekli. Kako tudi ne, saj je bil župan fašist, trgovec fašist, banko je imel fašist... Zato pa: nikdar več Italije, tukaj je Jugoslavija!»

Tukaj je Jugoslavija! Ta vzklik, napisan z velikimi črkami na neštetih primorskih hišah, bo primorsko ljudstvo skupno z ljudstvom iz vse Slovenije dne 6. septembra ponovno povedalo vsemu svetu na glas. Zato pa: 6. septembra vsi na Okroglico!

Pridite!

FRANCE SUSTERSIČ

POLOM URBANISTIČNIH NAČRTOV V SOVJETSKI ZVEZI

Slike in stvarnost

Sovjetski režim se je popolnoma odpovedal geslu «manj, pa to boljše», ki ga je proglasil Lenin kmalu po oktobrski revoluciji

V zadnjih mesecih objavlja sovjetski tisk v vedno večji meri fotografije iz Moskve, na katerih se ne vidi Moskve kot nobena druga, ampak kot mesto nebotičnikov. Če bi na robu slike ne videli znanih kremeljskih stolpov, bi lahko mislili, da so to posnetki New Yorka ali Chicaga.

Kriza gradbenih načrtov

Iz vseh delov Sovjetske zveze prihajajoča poročila pa dejansko potrjujejo, da preživljajo sovjetski načrti gradenj težko krizo. Prvi hip to preseneča. Mislili bi, da se mestni stavbni načrti v Sovjetski zvezi mnogo lažje izvajajo kot v kaki kapitalistični deželi, saj se v Sovjetski zvezi za vsako stvar napravijo načrti od začetka do konca. Dejansko pač obstaja teroristično načrtovanje, v izvajanju pa vlada često anarhija. Poglejmo najprej, kdo je pristojen za izdelavo urbanističnih načrtov.

Zaradi popolne centralizacije Sovjetske države nimajo krajevni upravni organi, kot so na primer mestni sveti, in ki so na stvari najbolj zainteresirani, ničesar skupnega z načrti. Za urbanistična vprašanja je teoretično pristojen «komite za vprašanja arhitekture». Vsaka od 16 sovjetskih republik ima poleg vlade tak komite, vsak komite ima pa svoje pooblaščence v provincah.

Nedvomno imajo komiteji za vprašanje arhitekture često odlične ideje, vendar so v večini primerov prešibki, da bi lahko vztrajali na izvedbi sprejetih načrtov. Praviloma ne odločajo mnenja projektantov, ampak mnogo vplivnejša ministrstva, odnosno ministrski oddelki, ki imajo v raznih mestih določene interese glede tovarn in prevoznih ustanov. Prizadeta ministrstva napravljajo često načrte za gradnjo mestnih stanovanj neodvisno drugo od drugega in mnogokrat tudi nasprotno drugo drugemu. Ministrstvo premogovne industrije na primer proti ministrstvu za mestno gospodarstvo, ministrstvo uprave prevozov proti oddelku mestnih konstrukcij pri ministrstvu lahke industrije.

Tisk napada

Vsa ta ministrstva in oddelki se brigajo prav malo za mesta kot taka, za potrebe mesta in za mestno estetiko. Vse, kar jih zanima, je to, da zgradijo stanovanjske hiše za svoje nameščence. Ni čuda torej, da postaja zunanji videz mnogih mest v Sovjetski zvezi vedno bolj kaotičen. Nekatera mesta izgledajo dejansko mnogo bolj kot delavske kolonije kakor pa kot prava mesta.

Stavbne organizacije raznih ministrstev projektirajo stavbe za delavska stanovanja čim bliže tovarn, čeprav govorijo proti temu razlogi kot so na primer odtočne naprave, elektrika in plin.

«Izvestja» so pred kratkim napadla samovoljen postopek podjetja Azovstala, velike sovjetske železarske in jeklarske industrije v mestu Ždanov (prej Marjupol). Ravnateljstvo Azovstala je sklenilo prestaviti svoje delavske hiše izven mestnega področja. Zaradi tega je bilo treba podaljšati vodovod, cestno železnico in ustvariti na popolnoma novem področju kulturne ustanove.

Podobni primeri so se dogodili v drugih mestih Ukrajine, zlasti tudi v Stalinu, središču premogovnega bazena Donjeca. Zlasti preseneča dejstvo, da sploh ne obstajajo nikaki regulacijski načrti. V mestu je najmanj 50 organizacij za izdelovanje stavbnih projektov.

Nekatere sovjetske stavbne organizacije skušajo dovršiti gradnjo svojih stanovanjskih stavb čim hitreje, ter se pri tem prav nič ne ozirajo na kakovost dela. Kljub temu, da se zavzema režim za tri — ali štiri — nadstropne hiše, dajejo stavbna podjetja v industrijskih središčih prednost enonadstropnim stavbam, ki se jih lahko hitreje dovrši. Zaradi tega se nekatera mesta širijo na škodo kolhozov, katerih zemljišča razlaščajo kot stavbišča oblasti.

Gradbena anarhija

Dve kategoriji sovjetskih mest se nahajata zdaj v posebno slabih razmerah. V prvo spadajo mesta na zahodu Sovjetske zveze ki so bila, poškodovana v vojni, v drugo pa nova mesta, ki so jih sezidali po predvojni petletki.

Uradni sovjetski krogi so v zadnjih mesecih potrdili, da so stavbene načrte v raznih mestih kot na primer v Rigi, Vilni, Klajpedi, Minsku, Petrozavodsku, sistematično in v določenih primerih grobo prekinili. Isto velja tudi za stavbe kulturnih in zdravstvenih ustanov.

Minsk, glavno mesto Bele Rusije, ima danes več prebivalcev kot pred vojno; vendar ima mesto manj javnih zavetišč kot pred letom 1941.

Mnogo resnejši in značilnejši je primer takoimenovanega «socialističnega mesta» (Sotsgorod), mesta, ki so ga še pred kratkim opevali kot enega največjih uspehov sovjetskega režima, in ki ga zdaj vlada popolnoma zanemarja, ker je postavila v središče svoje nove propagande «ogromne hidroelektrarne» in veliki kanal v Turkmenistanu.

Odlični «socialistični mest» Magnitogorska, Prekopjevska, Leninska in Kuznetska so s svojimi nedavnimi pritožbami precej jasni. Pred nekaj tedni je magnitogorski načelnik Grebeničenko objavil v «Izvestjih» članek, v katerem se pritožuje, da se ne vpošteva raznih nujnih potreb mesta. Stavbni načrt Magnitogorska še vedno ni dokončan, in gradnjo neke bolnišnice, otroške klinike, pekarne in drugih važnih ustanov in naprav neupravičeno odlagajo.

V barakah...

To je tem bolj značilno, ker magnitogorske železarne in jeklarne niso samo največje industrijsko podjetje v državi, ampak tudi najbolj donosno. Pričakovati bi bilo torej, da se za delavce skrbi z zadovoljujočimi stanovanji, bolnišnicami in kulturnimi ustanovami.

Morozov, načelnik velikega rudarskega mesta Prokopjevska v premogovnem bazenu Kušnetska, kritizira še ostreje kot njegov tovariš v Magnitogorsku. V «Izvestjih» priznava, da morajo nekateri rudarji v Prokopjevsku živeti v lesenih barakah in da razna delavska naselja nimajo cest in kanalizacije. Mnogo kulturnih ustanov, katerih gradnjo so napovedali, je ostalo na papirju, ali jih pa niso dovršili. V pomanjkanju stavbnih delavcev so lani 100.000 prebivalcev Prokopjevska, med njimi mnogo žena in otrok, mobilizirali za dela pri gradnji cestne železnice, ki bo vezala mesto s predmestji.

«Trud» pa je pred kratkim objavil članek tajnika rudarskega sindikata bazena Kuznetska, ki dokazuje, da Prokopjevsk ni osamljen primer. Po tem članku stanovanja rudarjev na področju Leninska, Kuznetska, Bjelova in Krasnogorska ne zadovoljujejo. Imena, ki v tujini niso mnogo znana, ki pa označujejo važna rudarska središča.

Sovjetski režim se je popolnoma odpovedal geslu «manj, pa to boljše», ki ga je proglasil Lenin kmalu po oktobrski revoluciji.

Nov način razsvetljave: svetleči strop

Na zborovanju društva svetlobnih tehnikov so opisali nov način razsvetljave, ki obstaja v tem, da se strope ali tudi stene z običajno metodo brizganja pobarva z loščilom, kateremu so primešani kovinski kristali. Predstavnik družbe «Sylvania Electric Products», ki izdeluje novo loščilo je pripomnil, da na nov način razsvetljujejo zaenkrat sicer samo še razne dele letal, da pa se bo nova metoda gotovo tudi uveljavila v medicini, v reklami in v domači dekorativni razsvetljavi.

Gostovanje tujih umetnikov v Jugoslaviji

Nova glasbena sezona bo letos v glavnih mestih Jugoslavije še posebno pestra in zanimiva. Poleg koncertov domačih umetnikov in ansamblov ter povečanega števila gostovanj jugoslovanskih dirigentov in solistov po vseh naših kulturnih središčih, bo gostovala letos v Jugoslaviji vrsta slavnih inozemskih umetnikov. Jugoslovanska koncertna agencija je namreč sklenila več pogodb z raznimi koncertnimi agencijami v Evropi in Ameriki ter celo v Aziji. S tem bo koncertno življenje v Jugoslaviji močno poživljeno, obenem pa se bodo razširile tudi kulturne vezi z drugimi narodi.

V Jugoslaviji bo že takoj v začetku nove sezone gostovala Antična drama iz Aten, ki bo v Beogradu, Zagrebu in Skopju uprizorila dvoje grških klasičnih dram «Elektro» in «Oresta», morda pa tudi «Antigono». Znano je, da je Antična drama letos gostovala v Združenih državah Amerike, kjer je doživela velik uspeh. Njeno gostovanje v Jugoslaviji bo nedvomno pomemben umetniški dogodek, ki bo prav gotovo služil tudi kulturnemu zbližanju med Grčijo in Jugoslavijo.

V pretekli sezoni je v Jugoslaviji gostovalo manjše število dirigentov iz inozemstva, letos bo v tem pogledu drugače in sklenjene so že pogodbe z vrsto znanih svetovnih dirigentov, od katerih bodo večino imeli priliko videti tudi v Ljubljani. Naj na prvem mestu omenimo ameriškega dirigenta Leopolda Stokowskega, ki bo gostoval na spomlad. V Zagrebu, Ljubljani in Beogradu bo dirigiral simfonične koncerte brazilski dirigent Elazar de Carvalho, med prvimi gosti pa bomo lahko pozdravili dirigenta Džemala Rechida (Rašida) iz Turčije. Pogajanja se še vodijo za gostovanje Fritza Reinerja, pa tudi še za nekaj drugih dirigentov svetovnega slovesa.

Veliko bo tudi solistov, ki bodo v prihodnji sezoni gostovali v Jugoslaviji. Poleg starih znancev in že priljubljenih, angleškega pianista Kendalla Taylorja, francoskega čelista Pierra Fourniera, bodo lahko poslušali še več znanih pianistov. Med njimi bosta gostovala tudi Italijan Dell'Agnola, grška umetnica Vassa Devetzi in pianistka Monique Hass. Od tujih violinistov bodo v Ljubljani slišali v prihodnji sezoni Angležinjo Ido Handel in Francoza Devy Erlicha. Iz Anglije bo prišel v Jugoslavijo tudi znani baritonist Marco Rothmueler. Omenimo še gostovanje nekaterih ansamblov, med njimi pariškega godalnega kvarteta Parenin in hamburškega Gebel tria.

Kot bodo v prihodnji sezoni številna gostovanja tujih umetnikov v jugoslovanskih kulturnih centrih, tako bodo tudi jugoslovanski glasbeni umetniki gostovali v tujini. Znani zagrebški dirigent Milan Horvat bo dirigiral več koncertov v Franciji in Angliji, beograjski dirigent Živojin Zdravković pa v Franciji in Braziliji. Samo, Hubad bo gostoval v Švici in na Finskem, Krešimir Baranović pa v Turčiji. Z njim skupaj bo v Turčiji gostoval kot solist violinist Karlo Rupel. Od pevcev naj omenimo Vladimira Rudžjaka, Valerijo Heybalovo in zagrebško altistko Marjano Radev, ki bodo gostovali v Zahodni Evropi. Omenimo naj še, da bo violinist Igor Ozim imel več koncertov v Italiji in Nemčiji.

V prihodnji sezoni bo odšlo na gostovanje v tujino tudi nekaj jugoslovanskih ansamblov. Zbor narodnih pesmi in plesov Hrvatske bo nastopil v Franciji, Nemčiji in Angliji, enak ansambel iz Makedonije pa v Turčiji in Nemčiji. Tudi komorni zbor Radia Zagreb bo odšel na turnejo v Severno Evropo. Beograjska Opera pa bo z vsemi svojimi ansambli in solisti gostovala v Švici, v Zuerichu in Ženevi.

Indijski preparat proti komarjem

«New York Journal of Commerce» objavlja poročilo iz Srinagarja, po katerem je raziskovalni laboratorij države Kašmir preiskal preparat proti komarjem, ki ga pridobivajo iz piretrovega izvlečka in ugotovil, njegovo veliko učinkovitost. Kašmirski kmetovalci bodo zdaj razširili nasade te rastline, da bodo lahko dobavljali večje količine izvlečka tovarnam držav vzhodne Azije.

Kurirska postaja v Svetem pri Komnu.

Pionirka iz Renč kaže aktivistu pot mimo sovražne postojanke.

Na glavo Draga Masla so Italijani razpisali nagrado 50.000 lir.

Prvi Indijec na Triglavu

V «Litostroju», jeseniški železarni, na Vrhniki, v Vevški papirnici dela več indijskih inženirjev. Povabili so enega od njih, g. Debendra Kumar Misro, ki dela v Vevčah, na Triglav. Rad se je odzval vabilu, posebno, ker bi imel priti na vrh prav 15. avgusta, na Dan republike Indije. Bil pa je zaskrbljen; nikoli še ni bil v gorah, nikoli ni imel na nogah gojzeric, nikoli ni stal na snegu itd.

Toda skrb in negotovost sta se hitro umaknila navdušenju ob pogledu na slap Peričnik. Dobri dve uri pozneje je g. Debendra Kumar Misro že zamaknjen strmel v severno steno Triglava, ožarjeno od večernega sonca, Drugo jutro so nadaljevali pot čez Prag, Kredarico, Zeleni sneg. Družbe ni manjkalo. V Aljaževem domu, v Vratih in na Kredarici so ugotovili, da je to prvi Indijec, ki gre na Triglav. Planinci, katere smo srečali, so ga veselo pozdravljali, želeč mu srečno pot. Tudi pomagali so mu. Nevajen hoje in plezanja se je hitro utrudil tako, da je bilo treba proti vrhu že več pomagačev. Ko je manjkalo 50 m do vrha, je bilo vse pozabljeno: utrujenost, žeja in vse kar ga je težilo. Vsi smo mu prisrčno čestitali. Fotografiranja z njim, ni bilo konca. Nekdo se je spomnil, naj bi zapel kako indijsko pesem. In res je zapel pesem največjega indijskega pesnika Rabindranatha Tagora «O lepi princezi». Vpisal se je tudi v knjigo. Takole je napisal: Kako lepa je vaša zemlja! Ne poznam drugih hribov, toda čutim, da so vaši med najlepšimi. In kako jih ljubite! Vem, da je bil Triglav vaš simbol v borbi za svobodo in zdaj sem sam videl, kako mogočen je.

TRST, sobota 29. avgusta 1953

VREME

Vremenska napoved za danes: Jasno vreme z delnimi pooblačitvami. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 24 stopinj; najnižja pa 17.3 stopinje.

PRIMORSKI DNEVNIK

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cona Trsta:** 18.15: Chopin: Sonata za čelo in klavir. Prokofjev: I. suita baleta «Chout». — **Trst II.:** 18.15: Rahmaninov: Koncert št. 3 v d-molu. — **Trst I.:** 20.30: Pesmi raznih narodov. — **Slovenija:** 18.00: Poje Ljubljanski komorni zbor.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Kaj je z avtonomno deželo Furlanija - Julijska krajina?

Dežela Furlanija — Julijska krajina, ki jo člen 116 ustave opredeljuje med dežele «katerim so priznane izredne oblike in pogoji avtonomije po posebnih statutih, uveljavljenih z ustavnimi zakoni», ni bila ustanovljena kakor druge dežele, ki jih omenja člen 116, ker so z začasno X. normo italijanske ustave za Furlanijo suspendirali uveljavljenje člena 116. Zato veljajo za našo deželo «začasno» iste določbe kot za dežele, za katere bi moral veljati normalni statut. Ker druge dežele niso bile ustanovljene, tudi niso po omenjeni normi X. «začasno» ustanovili naše dežele.

Omenjena norma ustave pravi: «Za deželo Furlanijo — Julijsko krajino, ki jo omenja člen 116, se začasno uveljavijo splošne določbe odseka 5. drugega dela, pri čemer se zagotavlja zaščita jezikovnih manjšin po členu 6».

Vsi tisti, ki so sploh načelno proti ustanavljanju avtonomnih dežel, posebno pa še nasprotniki avtonomne dežele Furlanija — Julijska krajina, so bili vsi navdušeni nad omenjeno normo X., ki je zmedena in protislovna tudi po mnenju tistih, ki so sestavljali ustavo. Vsi nasprotniki deželnih avtonomij so svoj čas kričali, da bi pomenilo ustanovitev dežele Furlanije — Julijske krajine pravo izdajstvo, kakor da ne bi šlo za upravičeno zahtevo. Ti ljudje trdijo, da bi avtonomija pomenila priznanje, da je Furlanija dežela z mešanim prebivalstvom. Spominjamo se pa, da je senator Tessitori, ki je pred leti zagovarjal podelitev posebne avtonomije Furlaniji, na seji ustavodajne skupščine dne 27. junija 1947 izrecno izjavil: «Na noben način se ne more šteti dežela Furlanija — Julijska krajina za deželo s prebivalstvom mešane narodnosti».

Nasprotniki avtonomije pa niso bili zadovoljni niti s to izjavo ter so s svojimi protesti dosegli omenjeno normo X., ki je deželi «začasno» odvzela vse ugodnosti posebnega statuta, hkrati pa res označila Furlanijo kot mnogorodno deželo, saj pravi, da je treba ohraniti zaščito jezikovnih manjšin.

Zato je res čudno, da se ljudje, ki se tako bojijo priznati obstoj manjšin v Furlaniji, zadovoljujejo z omenjeno normo. čeprav ravno člen 116 ustave te manjšine ne omeni. Seveda pripravljeni so požreti tudi to grenko pilulo, samo da Furlanija ne dobi samouprave.

Glede «začasnosti» so tudi našli za lase privlečeno razlago, češ da je treba najprej ustanoviti deželo z normalnim statutom ter da bo šele nato možno ustanoviti deželo s specialnim statutom.

Ker pa je dežela z normalnim statutom še teže ostvarljiva kakor dežela s posebnim statutom, služi pač norma X. samo zato, da ostane vse samo pri starem. Kakor da bi še ne bilo dovolj, vpletajo v to vprašanje še Trst, ki nima s tem prav nobene zveze.

Omenjena norma X. pa ima čisto drugačen pomen, kajti njena «začasnost» bi morala že zdavnaj poteči. Ko je Gronchi na seji ustavodajne skupščine 30. oktobra 1947 predložil začasne določbe, je pojasnil, da dodeljeni člen ne osporava že priznane avtonomije Furlaniji, marveč da prepušča uresničenje posebne avtonomije novemu parlamentu. To je torej pomenilo, da ni treba prej začasno uresničiti normalnega statuta, marveč da se dokončna odločitev prepušča parlamentu, ki bi se bil moral izreči o uresničenju avtonomne dežele.

To bi se bilo tudi zgodilo, če ne bi manjšina poskušala ovirati uresničenja volje večine furlanskega prebivalstva, tako da bi v Rimu mislili, da gre za nesoglasje. Vsakikrat, ko je kazalo, da bi kdo zahteval uresničenje avtonomije, se je začela polemika z namenom, da se stvar odloži. Nekateri so celo grozili s strašilom z onstran meje in dejali, da bi uresničenje «posebne dežele» pomenilo, odpreti vrata tujcu.

Zaradi take politike pa je naša dežela utrpela tudi veliko gospodarsko škodo. Dovolj je, da primerjamo naš položaj, s položajem Južne Tirolske, pa bomo videli veliko razliko v gospodarskem stanju med tema deželama, da pri tem niti ne poudarjamo politične diskriminacije, ki nikakor ni v čast državi in vladi, ki se ponašata z «demokratično» ureditvijo. Ta politika dvojne mere, ki priznava Francozom in Nemcem njihove narodnostne in gospodarske pravice, pa te pravice zanika Slovencem in Furlanom, do kraja razgalja lažno italijansko demokracijo.

BENESKI SLOVENEC

Partizanski tabor na Okroglici

Danes je zadnji dan vpisovanja za izlet na Okroglico. Samo še dopoldne bodo na sedežu Zveze slovenskih prosvetnih društev v Ul. Ascoli št. 1/I. sprejemali potne liste in vpisnino v znesku 800 lir. Zamudniki naj zato pohite z vpisom.

Izpiti na srednjih šolah

Sprejemni izpit v I. razred nižje srednje šole (gimnazije) in popravni izpiti na vseh srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom v Gorici se pričnejo 7. septembra ob 8.30 po vrstnem redu, ki je naznanjen na razglasni deski vsake šole.

Licejska in učiteljska matura se pričneta 23. septembra ob 8.30 ure.

Vpisovanje na srednjih šolah

Vpisovanje na vseh srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom v Gorici bo od 1. do 25. septembra. Podrobnosti o načinu vpisovanja so razvidne z razglasne deske vsake šole.

Ker rok za vpisovanje ne bo v nobenem primeru podaljšan, se vsem prizadetim priporoča, naj ne odlašajo do zadnjega, da ne bo prevelikega navala in da ne bodo primorani izgubljati časa z dolgim čakanjem.

DEŽURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Pontoni-Bassi, Raštel št. 26 - tel. 33-49.

Iz beneških vasi

Nazadovanje turizma v Nemah

Pred vojno so bile Neme priljubljeno turistično središče, ki ga je obiskovalo mnogo letoviščarjev, zlasti poleti. Toda septembra 1944 so Nemci v protinapadu kraj porušili. Čeprav so po vojni obnavljali poslopja, je ostal ta trg precej zapuščen. Zato se tudi ni več opomogel, kar se tiče gibanja letoviščarjev. Se mnogo vil čaka na obnovo, poleg tega pa bi morali poskrbeti za okrepitev gostinstva.

Predvsem niso zadovoljive prometne zveze. Pred kratkim so sicer uvedli novo avtomobilsko progo s Tarčentom, ki je pomnožila dosedanje zveze z Vidmom in Cedadom ter Krnahtsko dolino. Upoštevati moramo, da sedaj mnogi turisti prihajajo z lastnimi vozili. Zato nastaja važno vprašanje vzdrževanja cest, od katerih ni pri nas nobena asfaltirana. To pa je tudi glavna pomanjkljivost, kajti prašne ceste ne morejo pribavljati avtomobilistov in motociklistov. Poleg tega so te ceste tudi polne lukenj.

Za razvoj turizma bi morali tudi bolj poskrbeti za propagando. Pomislimo le na lepote Romandola in Trlana v gornji Krnahtski dolini! Res, da je letos že prepozno, zato pa naj začnejo misliti na prihodnjo pomlad. Svoj čas so mislili ustanoviti poseben odbor, ki bi proučeval možnosti turizma, toda zaradi osebnih nasprotij je vsa stvar zaspala, kar nikakor ni v čast domačinom. Na vsak način pa pričakujemo precejšen obisk tujcev ob tradicionalni «šagri» za mali šmaren («Marija devica z opankami»).

Št. Peter Slovenov

Pisali smo že o velikih gmotnih žrtvah, ki jih morajo ljudje prispevati za obnavljanje cerkva. To se dogaja zato, da ljudi tesneje pritegnejo na klerikalne kroge, kar potem izkoriščajo pri volitvah. Tudi v Gorenjem Barnasu opravljajo prevelika dela pri obnavljanju cerkve, zlasti če jih primerjamo z bednim gospodarskim stanjem prebivalstva.

Gorenji Barnas spada pod občino Št. Peter Slovenov. Vas je zelo razkropljena, tako da jo človek prehodi komaj v eni uri. Cerkev sedaj obnavljajo in so porabili dosti denarja zlasti za okrase pri velikem oltarju, za razne podobe in križe, za svečnike itd.. Koliko je stala vsa ta obnova? Točnega računa ne moremo napraviti, ker take stvari ne pridejo v javnost. Na vsak način pa lahko trdimo, da je bil strošek zelo velik. Cerkveni krogi mislijo najbrž, da bodo ljudje zaradi tega bolj ljubili svojo cerkev ter da bodo bolj tesno navezani na župnika. Medtem ko porabijo toliko denarja za ta dela, pa je v Gorenjem Barnasu nešteto drugih del, ki so bolj potrebna.

Seja izvršnega odbora konzorcija za borbo proti toči v Krminu

Že pred dobrim pol letom se je v Krminu ustanovil konzorcij za borbo proti toči, ki je do danes dosegel že velike uspehe. Vanj se je vpisalo že precej članov, predvsem vinogradnikov in sadjarjev, ki so uvideli v njem možnost uspešne borbe proti toči, enemu najhujših uničevalcev grodja in sadja, s katerim se preživlja večina kmetovalcev v krminski in števerjanski občini.

V četrtek je na krminski občini imel redno sejo izvršni odbor konzorcija. Udeleženci sestanka so najprej odobrili zapisnik zadnje seje, nato pa so prešli na obravnavo finančnega stanja konzorcija.

Izvršni odbor je sklenil, opremiti v najkrajšem času vse postaje s potrebnimi raketami, ker je bila zaloga potrošena ob zadnji nevihti v soboto. Nevihta je bila zelo huda in je pretila uničiti vse pridelke vinogradnikov in sadjarjev; le pravočasen nastop oziroma izstrelitev raket je rešila kmetovalce velike škode. Člani so se nadalje pomenili tudi o dobavi potrebnega raketnega materiala iz Verone za skladišče v Krminu, ki bo moralo zadostiti vsem potrebam v letošnji zimi.

Za dobo po trgatvi je izvršni odbor sklenil sklicati izredno skupščino vseh članov konzorcija za borbo proti toči, na kateri bodo razpravljali o dejavnosti konzorcija od njegove ustanovitve do danes.

Diskusija je bila zelo živahna. V glavnem so vsi poudarili uspeh, ki ga je do danes imel način borbe proti toči z raketami katerega uporabljajo tudi onkraj meje v Jugoslaviji. Prav zaradi tega je izvršni odbor pozval vse kmetovalce te pokrajine, da se čimprej vpišejo v konzorcij, hkrati pa je na razne prizadete ustanove, organizacije in podjetja naslovil prošnjo za finančno pomoč konzorciju, ki je imel ogromno stroškov posebno v začetku svojega delovanja zaradi izgradnje novih raketnih postaj na raznih krajih.

DAROVI

Za *Dijaško Matico* so darovali: N.N. - Poljane 1.000 lir, Birsa V. 2.000, Koblar Stanko 1.500, N.N. - Gorica 5.000, v Sovodnjah nabrali 6.400, N.N. - Doberdob 500, Štekar Anton - Steverjan 25 kg. hrušk.

Vsem darovalcem najlepša hvala.

KINO

VERDI. 17: «Krila na vetru», E. William.
CENTRALE. 17: «Lepotice noči», G. Filipps in G. Lollobrigida.
VITTORIA. 17: «Don Camillo», Fernandel.
MODERNO. 17: «Zadnji Mohikanec», J. Hall.
LETNI. 17: «Skupno življenje», G. Holliday.

ŠPORTNI DNEVNIK

S TURNEJE JUGOSLOV. MLADIH NOGOMETASEV

Jugoslavija - Indonezija 2:0 (0:0)

Pred približno 50.000 gledalci je odigrala jugoslovanska reprezentanca v Djakarti svojo drugo tekmo na turneji po Indoneziji. Za nasprotnika je imela reprezentanco Indonezije. Tekma se je končala z rezultatom 2:0 (0:0) v korist Jugoslavije. Tekmi je prisostvoval tudi predsednik republike Indonezije dr. Sukarno.

V prvem polčasu so bili jugoslovanski nogometaši ves čas v premoči, kljub temu pa vseeno niso mogli doseči gola. Zaslugo zato ima predvsem dober vratar Indonezijcev Andervin, ki je ubranil nekaj ostrih strelov jugoslovanskih napadalcev. Prvi gol so Jugoslovani dosegli v 15. minuti drugega polčasa po Veselinoviču. Pred koncem igre so Indonezijci popustili in Milutinovič je dosegel še en gol za Jugoslavijo, tako da se je tekma končala z 2:0.

ODBOJKA

ZDA - Hrvatska 3:2 (13:15, 15:1, 15:8, 10:15, 15:8)

Na svoji turneji po Jugoslaviji so ameriški odbojkarji odigrali svojo drugo tekmo v Zagrebu proti reprezentanci Hrvatske. V začetku je bila hrvatska reprezentanca boljši nasprotnik, pozneje pa je popustila in sploh pokazala slabo igro. V prvem setu so Hrvatje vodili že 10:0, vendar so uspeli zmagati v tem setu komaj s 15:13. Porazen rezultat pa so doživeli v drugem setu (15:1), tretji in peti set so izgubili z rezultatom 15:8, medtem ko jim je uspelo četrti set odločiti v svojo korist s 15:10. Zmaga ameriških odbojkarjev je bila zaslužena.

Dirkališče v Oerlikonu pri Zuerichu, kjer je bilo svetovno kolesarsko prvenstvo za hitrostne dirke. Cestne dirke za diletante in profesionalce pa bodo v soboto v Luganu.

DANES NADALJEVANJE SVETOVNEGA KOLESARSKEGA PRVENSTVA

V Luganu dirka diletantov

Vpisanih je 110 dirkačev, med njimi tudi šest Jugoslovanov. Profesionisti bodo dirkali v nedeljo

LUGANO, 28. — Danes zjutraj ob 9. uri se je pričelo pečatenje koles za jutrišnjo dirko diletantov. Vreme je bilo lepo, kar daje upanje tudi za jutrišnji dan. Prvi so prišli Luksemburžani, ki so bili na mestu že četrt ure pred začetkom. Potem so prišla moštva Posarja, Poljske, Irske, Avstrije, Anglije, Švice, Danske, Francije, Italije. Ko je bilo ob 12. uri pečatenje že zaključeno, so prišli Jugoslovani, ki so se iz kdo ve kakega vzroka zakasnili. Vendar so lahko opravili te formalnosti, medtem ko je ostalo odprto vprašanje udeležencev iz Liechtensteina.

Skupno je pravilno vpisanih za jutrišnjo dirko 110 dirkačev. Poleg zgoraj naštetih moštev so vpisana še moštva Nemčije, Avstralije, Belgije, Kolumbije, Španije, Finske, Holandske, Madžarske, Indije, Jugoslavije, Nove Zelandije, San Marina in Svedske.

Iste formalnosti so bile popoldne za profesioniste. Italijansko moštvo je sledeče: Coppi, Magni, Defilipis, Fornara, Gismondi, Petrucci, Rosello Vincenzo in Astrua.

Prizor z odbojkarske tekme med reprezentancama Jugoslavije in ZDA; tekmo so odločili Jugoslovani v svojo korist s 3:2.

Litujev in Julin najboljša v Evropi na 400 m z zaprekami

Razen Litujeva, o čigar rezultatu smo poročali, je na sovjetskem državnem prvenstvu dosegel tudi Julin v teku na 400 m z zaprekami čas pod 51 sekund, kar pred njima še ni uspelo nobenemu Evropejcu. Lestvica najboljših tekmovalcev v tej disciplini je sedaj takale:

50"6	Hardin (ZDA)	1934
50"7	Moore (ZDA)	1952
50"7	Litujev (SZ)	1953
50"9	Julin (SZ)	1953
51"1	Cochran (ZDA)	1948
51"3	Yoder (ZDA)	1952
51"3	Culbreath (ZDA)	1953
51"4	Ault (ZDA)	1949
51"6	Patterson (ZDA)	1936
51"6	Hoelling (Nemč.)	1939
51"6	McBain (ZDA)	1940
51"6	Arifon (Franc.)	1948
51"6	Filiput (It.)	1950
51"6	Blackman (ZDA)	1952

Litujev je dosegel l. 1949 čas 52,7, v letu 1950 52,4 nato 51,7 v letu 1951 in 51,2 v letu 1952. Na evropskem prvenstvu v Bruslju l. 1950 je bil drugi s časom 52.4 za Filiputom (It. 51,9), prav tako pa je bil drugi na olimpiadi s časom 51,3 za Američanom Moorom (50,8). Julin pa je od 1949 vsako leto napredoval tako: 53,6, 53,1, 52,1.

Na zadnjem sovjetskem prvenstvu pa sta bila postavljena še dva nova sovjetska rekorda in sicer na 800 m Ivakin 1:49,6 (drugi Aleksijuk 1:51,3, tretji Cevgun 1:51,4) in v skoku v daljino — ženske Čudina 1,69 m. Drugi pomembnejši rezultati:

Krogla - ženske: Zibina 15,18, Tučkevič 15,07.

Skok s palico: Braznik 4,30, Knjazev 4,27, Sukarev 4,20.

Krogla: Grigalka 16,49, Lipp 16,27, Fedorov 16,15.

100 m: Sukarev 10"8, Riabov in Sanadze 10"9.

100 m ženske: Džališvili 11"9 (Turova 11"8 v semifinalu)

Daljina: Saratov 7,43, Grigorjev 7,40, Rotov 7,19.

Disk: Grigalka 50,27, Krivonsov 49,92

400 m — ženske: Petrova 56"2, Solopova in Otkolenko 56"3.

Nadalje je postavila svetovni rekord na 800 m Otkalenko - Pletnjeva z 2:07,3 (prejšnji njen rekord 2:08,2). Vladimir Kutz pa je pretekel 5000 m v 14:02,3.

JUGOSLOVANSKA ŽENSKA LAHKOATLETSKA REPREZENTANCA

Po državnem prvenstvu je bila določena naslednja ženska reprezentanca za nastop v Muenchenu: 100 m: Babovič, Bogič; 200 m: Bogič, Stefanovič; 800 m: Safar, Tuce; 80 m ovire: Babovič, Butja (Bajželj); 4 x 100: Knez, Butja, Bogič, Babovič (Bajželj); višina: Sima, Tuce (Kovač); daljina: Majcen, Tuce; krogla: Radosavljevič, Kotlušek; disk: Matej, Borovec (Homolja); kopje: Kaluševič, Koska.

* * *

Na tekmovanju v Luksemburgu so bili doseženi tile boljši rezultati: daljina: Taima (Japonska) 7.06, Sonoda (Japonska) 7,06; troskok: Da Silva 15,10.

* * *

Moška lahkoatletska ekipa «Rotweissa» iz Oberhausena bo nastopila v soboto in nedeljo v Zagrebu proti atletom Dinama. To bo povratno tekmovanje. Hkrati bo v Zagrebu tudi III. kolo zvezne lahkoatletske lige. V konkurenci moških ekip se bodo borila moštva Dinama, Mladosti in ljubljanskega Odreda. Med ženskimi ekipami pa Mladost, Dinamo, Odred in mariborski Železničar.

GLEN COVE, 28. — Četrtfinale na teniškem turnirju: Davidson (Sved.) - Larsen (ZDA) 6:3, 10:8. Trabert (ZDA - Flam (ZDA) 8:6, 6:3. Straigh (ZDA) 6:3, 6:4; Patterson - Talbert (ZDA) : Rosewall - Hoad (A) 6:4, 6:4.

ODLIČNI REZULTATI NEMSKIH PLAVALCEV

V Wolfenbüttelu je bilo moško prvenstvo v plavanju, na katerem so se uveljavili predvsem starih «asov» Kleina in Lehmanna predvsem mladi plavalci in plavalke. Boljši rezultati: *100 m prosto:* Hirsch 1:00.8, *200 m prosto:* Lehmann 2:17.6, *400 m prosto:* Lehmann 4:55.8, *1500 m prosto:* Lehmann 19:27.6, *100 m metuljček:* Klein 1:10.8, Jansen 1:11.8, *200 m metuljček:* Klein 2:37.1, *100 m prsno:* Rumpel 1:17.2, *4x100 m mešano:* Hamburg 4:51.0, *skoki z deske:* Sobeck 146.45, *skoki s stolpa:* Hampel 141.62; *ženske — 100 m prosto:* Pritzel 1:10.1, *400 m prosto;* Werther (14 let) 5:31.2 (rekord), *100 m metuljček:* Ahrens 1:22.6, *100 m prsno:* Gorsky 1:27.6, *200 m prsno:* Ahres 3:07.8, *100 m hrbtno:* Schmidt 1:21.8, *200 m hrbtno:* Schmidt 2:38.0, *4x100 m mešano:* Duesseldorf 5:39.9, *4x100 m prosto:* Duesseldorf 4:59.5, *skoki z deske:* Von Hartungen 120.28, *skoki s stolpa:* Von Hartungen 82.62.

Na plavalnem prvenstvu Nemčije zozemske, ki je bilo v Nürnbergu, so bili doseženi naslednji boljši rezultati: *400 m:* Thije 4:58.1, *1500 m:* Ten Thije 20:15.8, *100 m hrbtno:* Van der Veen 1:10.9, *200 m prsno:* Bekkering 2:49.0, *200 m prsno:* Bekkering 2:49.0, *200 m metuljček:* Buijze 2:44.8; *ženske — 100 m prosto:* Wielema 1:07.7, Van der Ploeg 1:09.1, Vonk 1:09.1, *400 m:* Wielema 5:22.1, Van Brenk 5:29.6, Peeters 5:29.8, *1500 m:* Van Brenk 21:12.7, Wielema 22:06.0, *100 m hrbtno:* Wielema 1:14.4, De Korte 1:15.9, *200 m prsno:* Bruins 3:00.2, Gerritzen 3:01.2, Van Opstet 3:01.5, *100 m metuljček:* Gerritzen 1:25.2.

Nova vlada obljublja zakon za izplačilo vojne škode

PO OSMIH LETIH ZAVLAČEVANJA

Zakonski osnutek določa izplačilo 30 milijard lir na leto

Čeprav teče že deveto leto, odkar se je končala druga svetovna vojna, pa rimska birokracija še vedno ni «utegnila» predložiti parlamentu v odobritev osnutek zakona, ki naj bi uredil izplačilo vojne škode tistim, ki so bili med zadnjo vojno prizadeti v svojem imetju. Po večletnem romanju je sicer ta zadeva že pred nekaj meseci prišla v poslansko zbornico, vendar pa je zaradi njenega razpusta ostala v predalu. Morda se bo z novo vlado, ki ga je že postavila na svoj dnevni red, tudi ta problem približal rešitvi? Upajmo.

Zakonski osnutek predvideva, da bodo na račun vojne škode izplačevali po 30 milijard lir letno, dokler ne bodo izplačali vse priznane škode, kar bo seveda trajalo precej let tudi potem, ko bo zakon sprejet. Osnutek predvideva tudi delni povišek ocenjene vrednosti, ker je bila ocena izvršena na podlagi cen iz leta 1943, ki so bile nedvomno mnogo nižje od današnjih. Ker bosta deležni odškodnine tudi velika in srednja industrija, ki doslej nista bili med tistimi, ki so prejemali akontacije, je zanimanje za odobritev tega zakonskega osnutka precejšnje.

Ko bo stopil novi zakon v veljavo, bodo odpadli tudi vsi predpisi za izplačilo akontacij, ki so jih do sedaj izplačevali po posebni lestvici. Do take akontacije imajo sedaj pravico predvsem tisti, ki so izgubili obleko, pohištvo in druge hišne potrebščine. Seveda se pri tem upoštevajo samo najnujnejši predmeti, ter premoženjsko stanje oškodovanca. Do akontacije imajo pravico tudi obrtniki, ki zaposlujejo največ 5 delavcev, manjše industrije in trgovci. V poštev pridejo tudi gostilničarji, svobodni poklici, težaki in obrtniški delavci v kolikor se tiče odškodnina njihovega orodja ter opreme študijev in laboratorijev, ki je bila razdejana v drugi svetovni vojni.

Neznanci odnesli kolo

Pred nekaj dnevi je Roman Angelilli iz Ul. Duca d'Aosta prijavil kvesturi tatvino moškega kolesa znamke «Bianchi», last njegovega svaka 40-letnega zemljemerca Ettoreja Bolterija iz Ul Garzaroli št. 10. Bolteri, ki je začasno zdoma, je imel shranjeno kolo v kleti svojega stanovanja. Ko je pred dnevi šel njegov svak v njegovo stanovanje, da bi pogledal, ali je vse v redu, je zapazil da je iz kleti zmanjkalo kolo v vrednosti 30.000 lir. Goriška kvestura je začela takoj s preiskavo in zasledovanjem tatu. Pred dnevi, in sicer dne 25. t. m., pa je podoficir Alojz Vitale, medtem ko se je mudil na Majnici, zagledal v jarku kraj ceste zapuščeno moško kolo, ki ga je takoj oddal kvesturi. Iz podatkov, ki jih je Angelilli oddal kvesturi pri prijavi tatvine, so takoj spoznali, da je kolo last geometra Bolterija in ga vrnili lastniku. Kvestura nadaljuje preiskavo, da bi izsledila tatu.

Obisk tatov v dveh stanovanjih

Prejšnjo noč so bili neznanci na delu v Drevoredu XX. septembra. Najprej so vdrli v tobakarno, last 64-letne Angele Cheberi vd. Suligoj. Da so prišli do cilja, so tatovi vlomili vrata in odnesli iz lokala okrog 25.000 lir ter dve steklenici likerja. Ko je lastnica drugo jutro opazila tatvino, jo je takoj prijavila kvesturi.

Ker jim to ni zadostovalo, so neznanci isto noč obiskali še dvorišče stanovanja št. 54 in odnesli rezervno kolo avta, last 30-letne Erike Pavlin.

Zapadlost bencinskih kuponov

Trgovska zbornica ponovno obvešča, da dne 31. t. m. zgubijo veljavo kuponi za bencin in sicer: kupon za 5 litrov bencina zelene barve in kupon za 10 litrov sive barve. Vsi tisti, ki imajo omenjene kupone, so naprošeni, da dvignejo bencin do določenega dne.

Pričetek pouka na šolah

Šolsko skrbništvo je te dni prejelo okrožnico prosvetnega ministrstva, v kateri je napovedan začetek pouka v šolskem letu 1953-54 na vseh šolah.

Na osnovnih šolah se bo pouk pričel v ponedeljek 28. septembra; na nižjih srednjih šolah v ponedeljek 5. oktobra in na vseh ostalih višjih šolah v ponedeljek 12. oktobra.

Nova učna knjiga za slovenske osnovne šole

Kakor smo svojčas že poročali, je ZSPD v Gorici izdala abecednik in berilo za prve razrede slovenskih osnovnih šol v zamejstvu, z naslovom «Slovenska knjiga». Ta knjiga je bila predložena tudi prosvetnemu ministrstvu v Rimu, ki jo je maja letos odobrilo in vknjižilo v svoj register pod št. 27.118, ter jo zato lahko uporabljajo vse slovenske osnovne šole pod Italijo.

Knjiga je urejena po najnovejši učni metodi. V svojem prvem delu ima poleg vsake črke tudi lepe mnogobarvne slike, ki olajšajo učenje abecede, v drugem delu pa so številni sestavki v prozi in pesmi, kjer so zastopani vsi starejši slovenski pisatelji, pred vsem pa mladinski klasiki od Frana Levstika do Otona Župančiča.

Ker se bliža novo šolsko leto, ponovno opozarjamo naše učiteljstvo na to knjigo ki je neogibno potrebna tako njim kakor vsem otrokom prvih razredov slovenskih osnovnih šol. Knjigo prodajajo po slovenskih knjigarnah v Gorici in stane 300 lir izvod.

Besedilo sporazuma o poravnavi spora v predilnici v Ronkah

V glavnem so delavke dosegle samo sklicanje tehnične komisije, ki bo pregledala delovne pogoje

26. avgusta ob 20.45 je bil v prisotnosti goriškega prefekta sestanek predstavnika UIL (g. Giustinianija), Delavske zbornice (Bergomasa) ter CISL (Ciana) in ravnatelja Zveze industrijcev v Gorici inž. Ferfoglie. Sestanek je bil sklican zaradi pregleda položaja, ki je nastal v predilnicah v Ronkah in poskusa rešitve spora med delodajalci in uslužbenci. Po podrobni razpravi sta obe strani podpisali sledeči sporazum:

1. Uslužbenke «Tržaških predilnic» se vrnejo zopet na delo k 20 statvam dne 27. avgusta t. l.

2. Ravnateljstvo predilnice bo do istega dne določilo svoja dva predstavnika v paritetno tehnično komisijo, ki bo sklicana v najkrajšem času in kateri bo dajal navodila tudi goriški prefekt.

3. Ravnateljstvo predilnice bo uslužbencem izbrisalo vse kazni, izrečene proti njim za časa stavkovnega gibanja, toda ekonomske posledice stavke bodo nosili uslužbenci sami.

4. Paritetna tehnična komisija bo najprej pregledala položaj, ki je nastal v zvezi s povečanjem števila statev od 16 na 20. Druge probleme, na našajoče se na dodelitev večjega števila strojev, pa bo komisija preštudirala kasneje.

5. Sindikalne organizacije se obvezujejo, da bodo zatrle takoj vsako stavkovno gibanje, ki bi se začelo zaradi zgoraj navedenih problemov.

Odmevi nezgode na cesti Ločnik-Moša

O vzrokih nesreče, ki se je dogodila pred dnevi na cesti Ločnik-Moša, katere žrtev je postal podčastnik tržaške civilne policije Bruno Zoff, se do danes še nič ne ve. Kljub temeljitim preiskavam prometni policiji še ni uspelo zaslediti povzročitelja nesreče. Na kraju nesreče so ostali odtisi gum tovornega avtomobila iz česar se da sklepati, da se je šofer avta, ko je povozil kolesarja, oddaljil in se hotel tako izogniti vsaki odgovornosti pri nesreči. Policija je še vedno na delu, da bi zasledila krivca.

Kakor smo že poročali, so Bruna Zoffa odpeljali hudo ranjenega in s pretresom možganov v bolnico Brigata Pavia. Njegovo stanje je še vedno nevarno, čeravno se je včeraj popoldne za malenkost zboljšalo. Zdravniki se še vedno nočejo izreči o njegovem stanju.

Dr. Peter Trifunović šahovski velemojster

Ko je dr. Peter Trifunović na podlagi uvrstitve na medconskem turnirju v Saltjöbadenu dobil pravico udeležbe na turnirju kandidatov za svetovnega prvaka leta 1950 v Budimpešti, so Rusi, da bi ga izrinili, za parno število žrtvovali velemojstra Bondarevskega, s čimer mu je bila udeležba onemogočena. Z dano pravico udeležbe na turnirju kandidatov je imel avtomatično pravico do naslova velemojstra. Kljub temu in lepim uspehom na mednarodnih turnirjih, ki so za FIDE baje edini kriterij, je tudi mojster dr. Trifunović in z njim številni prijatelji šaha, moral potrpežljivo čakati na zasluženo priznanje. Poglejmo, na podlagi katerih glavnih uspehov je FIDE podelila Trifunoviću velemojstrski naslov:

Dr. Peter Trifunović je bil rojen leta 1910 v Dubrovniku. Njegovi najpomembnejši uspehi so:

1946: Praga: deli 2. in 3. mesto med 13 udeleženci.

1947: Hilversum: turnir za evropsko prvenstvo: deli 2. in 3. mesto med 14 udeleženci; Čigorinov spominski turnir v Moskvi: dosegel 9. mesto.

1948: Medconski turnir v Saltjöbadenu: dosegel 10. mesto; Budimpešta: deli 6. do 8. mesto.

1950: Mar del Plata: deli 5. do 6. mesto; Lima: 1. mesto; Amsterdam: dosegel 9. mesto.

1951: Staunton: turnir Cheltenham-London: deli 2. do 3. mesto s Pircem in Stahlbergom z 9 in pol točke pred Martanovičem, Rossolimom, Unzickerjem itd.

1952: Mar del Plata: deli 3. do 4. mesto med 18 udeleženci; Rio de Janeiro: deli 2. in 3. mesto z Eliskasesom.

1953 Mar del Plata: dosegel 4. mesto pred Pilnikom, Letelijem, Eliskasesom, Rossettom, Guimardom, Bolbochanom itd.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25.- din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Trg revolucije 19 tel. 20-009 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 606 - T - 892 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ. - Trst